

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Α' ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ

Οι υπαρκτικές δομές στα Νέα Ελληνικά

Μαρία Κουφάκη

Επ. καθηγήτρια

Έλενα Αναγνωστοπούλου

Ρέθυμνο, Ιανουάριος 2012

« Existence is a series of footnotes to a vast, obscure, unfinished masterpiece. »

Vladimir Nabokov

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	5
2. Υπαρκτικές δομές. Συνατακτικές ιδιότητες και σημασιολογικοί περιορισμοί διαγλωσσικά	6
2.1. Τι είναι υπαρκτική δομή;.....	6
2.2. Συντακτικές ιδιότητες (<i>Structural properties</i>)	7
2.3. Σημασιολογικές ιδιότητες (<i>Semantic properties</i>) - Δύο σημασιολογικοί περιορισμοί: ο περιορισμός της οριστικότητας της ΟΦ pivot (<i>The definiteness effect</i>) και ο περιορισμός της φράσης coda (<i>The predicate restriction</i>)	11
3. Το θεωρητικό πλαίσιο: Συντακτικές προσεγγίσεις για τις υπαρκτικές δομές. Η θεωρία του Freeze (1992, 2001) για τις δομές του τοπικού παραδείγματος	15
3.1. Συντακτικές προσεγγίσεις για τις υπαρκτικές δομές.....	15
3.2. Η θεωρία του Freeze (1992, 2001) για τις δομές του τοπικού παραδείγματος...19	
3.2.1. Υπαρκτικές δομές και κτητικές δομές	20
3.2.2. Υπαρκτικές δομές και κατηγορηματικές δομές τόπου	22
3.2.3. Οι γλώσσες με υπαρκτικές δομές που εμφανίζουν <i>proforms</i>	24
3.2.4. Η θεωρητική πρόταση του Freeze (1992, 2001).....	26
3.2.5. Οι γλώσσες με μεταβατικό συνδετικό ρήμα <i>EXΩ</i> στις κτητικές δομές	32
4. Οι υπαρκτικές δομές στα Νέα Ελληνικά Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
4.1. Οι υπαρκτικές δομές με τα ρήματα <i>ΕΧΕΙ</i> , <i>ΕΙΝΑΙ</i> και <i>ΥΠΑΡΧΕΙ</i>	35
4.2. Οι υπαρκτικές δομές, οι κατηγορηματικές δομές τόπου και οι κτητικές δομές των Νέων Ελληνικών: η εφαρμογή της θεωρίας του Freeze (1992, 2001).....	46
5. Επίλογος: Συμπεράσματα και ζητήματα για περαιτέρω έρευνα.....	57
Βιβλιογραφία	59

Κατάλογος Σχημάτων

Πίνακας 1: Τα βασικά συστατικά των υπαρκτικών δομών (Francez, 2007)....Σφάλμα!

Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

Πίνακας 2: Συντακτικές δομές και σχέση ανάμεσα στην ΟΦ ρινοί και στη φράση coda (Francez, 2007)..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

Πίνακας 3: Συντακτικές αναλογίες ανάμεσα στις δομές του τοπικού παραδείγματος (Freeze, 1992) **19**

Σχήμα 1: Οι πρωταρχικές αξίες των τριών υπαρκτικών ρημάτων (Δελβερούδη, 1992)..... **36**

Πίνακας 4: Οι αξίες / λειτουργίες που μπορούν να εκφράσουν τα ρήματα *έχει*, *υπάρχει* και *είναι* **45**

1. Εισαγωγή

Σε αυτήν την εργασία, θα μελετήσουμε τις υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών με τα ρήματα *υπάρχει*, *έχει* και *είναι* και θα προτείνουμε ότι μπορούν να αναλυθούν με βάση την τοπική θεωρία του Freeze (1992, 2001), σύμφωνα με την οποία, και οι τρεις δομές του τοπικού παραδείγματος (locative paradigm), δηλαδή οι κατηγορηματικές δομές τόπου, οι υπαρκτικές και οι κτητικές δομές, προέρχονται από μία κοινή Βαθεία Δομή.

Η διάρθρωση της εργασίας έχει ως εξής: στο πρώτο μέρος, θα δούμε ποιες δομές χαρακτηρίζονται υπαρκτικές και ποια είναι τα βασικά τους χαρακτηριστικά διαγλωσσικά. Θα αναφερθούμε στις συντακτικές τους ιδιότητες καθώς και σε δύο σημασιολογικούς περιορισμούς που εμφανίζουν: τον περιορισμό οριστικότητας της ΟΦ (the definiteness effect) και τον περιορισμό της φράσης κατηγορήματος (the predicate restriction).

Στο δεύτερο μέρος, θα αναφερθούμε με συντομία στις συντακτικές προσεγγίσεις που έχουν προταθεί από τους μελετητές για τις υπαρκτικές δομές, ανάλογα με τις ομοιότητες που παρουσιάζουν με άλλες δομές (*The Impersonal Approach* και *The Locative Approach*) και ανάλογα με τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα συστατικά τους (*The small clause analysis* και *The DP analysis*). Στη συνέχεια, θα δούμε αναλυτικά την θεωρία του Freeze (1992, 2001).

Στο τρίτο μέρος, θα εξετάσουμε τις υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών με τα ρήματα *υπάρχει*, *έχει* και *είναι*. Θα δούμε την κατανομή τους, τους περιορισμούς εμφάνισής τους και τον τρόπο με τον οποίο διαφοροποιούνται. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στα κοινά σημεία που εμφανίζουν οι υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών με τις άλλες δύο δομές του τοπικού παραδείγματος (locative paradigm), δηλαδή τις κτητικές δομές (*Ο Γιάννης έχει ένα βιβλίο*) και τις κατηγορηματικές δομές τόπου (*Το βιβλίο είναι πάνω στο τραπέζι*). Τέλος, θα δούμε την εφαρμογή της θεωρίας του Freeze (1992, 2001) για τα Νέα Ελληνικά.

Το τελευταίο μέρος της εργασίας μας περιλαμβάνει τα συμπεράσματά μας, καθώς και κάποια ζητήματα που χρειάζονται περαιτέρω έρευνα.

2. Υπαρκτικές δομές. Συντακτικές ιδιότητες και σημασιολογικοί περιορισμοί διαγλωσσικά

2.1. Τι είναι υπαρκτική δομή;

Ο όρος «υπαρκτική πρόταση» (existential sentence) αναφέρεται σε μια δομή με ιδιαίτερα συντακτικά χαρακτηριστικά, η οποία εκφράζει μια λογική πρόταση (proposition) σχετικά με την ύπαρξη ή την παρουσία που έχει κάποιος ή κάτι (McNally, 2011)¹. Έτσι, μια πρόταση όπως η (1) εκφράζει μια λογική πρόταση η οποία είναι αληθής μόνο αν κάποιο τηλέφωνο έχει την ιδιότητα να βρίσκεται στο γραφείο:

(1) There's a phone in the office.

«Υπάρχει ένα τηλέφωνο στο γραφείο»

Για τον Freeze (2001), η υπαρκτική δομή είναι μια πρόταση στην οποία κάποια οντότητα (ο όρος ΘΕΜΑ) συνδέεται με κάποιον τόπο (τον όρο ΤΟΠΟΥ)².

Σύμφωνα με την Δελβερούδη (1992), το βασικό χαρακτηριστικό της κατηγορίας ύπαρξης (existential predication) είναι ότι ένα στοιχείο συνδέεται άμεσα με μια περίσταση, η οποία συνήθως είναι η περίσταση επικοινωνίας:

---

¹ “The term *existential sentence* is used to refer to a specialized or non-canonical construction which expresses a proposition about the existence or the presence of someone or something” (McNally, 2011). Η McNally χρησιμοποιεί τον όρο μη-κανονική δομή καθώς δεν θεωρεί ότι προτάσεις όπως η (i) είναι υπαρκτικές, εφόσον παρουσιάζουν μια απόλυτα φυσιολογική συντακτική συμπεριφορά για τα δεδομένα των Αγγλικών, δηλαδή κανονική δομή με υποκείμενο και κατηγορήμα:

(i) One even prime number exists.

Αντίθετα, θεωρεί υπαρκτικές μόνο προτάσεις όπως η (ii) που παρουσιάζουν πλεοναστικό υποκείμενο, του οποίου η κατανομή είναι πολύ περιορισμένη στα Αγγλικά:

(ii) There is one even prime number.

Στην εργασία μας για τα Νέα Ελληνικά θα ασχοληθούμε και με τις δύο αυτές δομές.

² “The existential construction is a sentence in which some entity (the theme argument) is associated with some location (the location argument)” (Freeze, 2001).

- (2) Είναι κάποιος πάνω στον πύργο.
- (3) Έχει πολλή ζέστη.
- (4) Εκεί υπήρχε μια παλιά εκκλησία.

Στις παραπάνω προτάσεις, ο ομιλητής εισάγει στο λόγο ένα νέο στοιχείο (*κάποιος, ζέστη, μια παλιά εκκλησία*) και το τοποθετεί σε μια ορισμένη χωρο-χρονική κατάσταση, η οποία με τη σειρά της ορίζεται από την κατάσταση της επικοινωνίας, δηλαδή από τον τόπο και τον χρόνο της ομιλίας. Στην πρόταση (3) οι δύο περιστάσεις ταυτίζονται ενώ στις (2) και (4) διαφοροποιούνται: στην (2) διαφοροποιούνται ως προς τον τόπο γιατί ο ομιλητής βλέπει από μακριά τον πύργο και διακρίνει κάποιον πάνω σε αυτόν ενώ στην (4) διαφοροποιούνται και ως προς τον τόπο και ως προς τον χρόνο.

Οι υπαρκτικές δομές διαφέρουν σε κάποιο βαθμό όσον αφορά στη σύνταξη και στη σημασιολογία τους από γλώσσα σε γλώσσα, παρόλο που γενικά παρουσιάζουν αρκετά κοινά στοιχεία. Ας δούμε τις κυριότερες συντακτικές τους ιδιότητες και κάποιους σημασιολογικούς περιορισμούς που εμφανίζονται διαγλωσσικά.

2.2. Συντακτικές ιδιότητες (*Structural properties*)

Σύμφωνα με τους McNally (2011) και Francez (2007), οι υπαρκτικές δομές συντακτικά παρουσιάζουν όλα ή κάποια από τα παρακάτω πέντε χαρακτηριστικά:

i) Αρχικά, ένα πλεοναστικό υποκείμενο (*expletive subject*), όπως το Αγγλικό *there* (5) ή το Γαλλικό *il* (6). Τα πλεοναστικά υποκείμενα είναι υποχρεωτικά στις γλώσσες που τα διαθέτουν, αλλά αυτές αποτελούν μικρή μειοψηφία (Francez, 2007).

- (5) **There** is a dead cat here.
«Υπάρχει μια ψόφια γάτα εδώ»

- (6) **Il** y a un livre sur la table.
«Υπάρχει ένα βιβλίο στο τραπέζι»

ii) Δεύτερον, οι υπαρκτικές δομές μπορεί να περιλαμβάνουν ένα συνδετικό (copula) ρήμα, αλλά όχι υποχρεωτικά. Οι λόγοι για τους οποίους μπορεί να παραλείπεται το συνδετικό ρήμα είναι σύνθετοι (Francez, 2007). Για παράδειγμα, στα Ρωσικά το συνδετικό ρήμα *jest* στον ενεστώτα είναι προαιρετικό (7α) όταν υπάρχει ΠροθΦ τόπου αλλά είναι υποχρεωτικό όταν δεν υπάρχει ΠροθΦ (7β). Το αντίστοιχο συνδετικό ρήμα για τους παρελθοντικούς χρόνους είναι πάντα υποχρεωτικό (7γ):

- (7) α.   na stole (‘jest) kniga.
          on table COP book
          «Υπάρχει ένα βιβλίο στο τραπέζι»
- β.   kniga *(‘jest).
          book COP
          «Υπάρχει ένα βιβλίο»
- γ.   na stole *(byla) kniga.
          on table was book
          «Υπήρχε ένα βιβλίο στο τραπέζι»

Το ρήμα που εμφανίζεται στις υπαρκτικές δομές είναι συνήθως³ ομόηχο με ένα ρήμα που σημαίνει «είμαι» ή «έχω» ή με κάποιο άλλο ρήμα που σχετίζεται με την κτήση⁴, όπως το *geben* «δίνω» στα Γερμανικά (8):

- (8)   Es gab ein kind in dem garten.
          it gave a child in the garden
          «Υπήρχε ένα παιδί στον κήπο»

iii) Τρίτον, σε όλες τις υπαρκτικές δομές υπάρχει μια ΟΦ (pivot) η οποία περιγράφει το στοιχείο του οποίου την ύπαρξη και εξετάζουμε (*a phone* στο (1), *κάποιος* στο (2), μια *παλιά εκκλησία* στο (4) κ.λπ.). Αυτή η ΟΦ εμφανίζει κάποιους σημασιολογικούς

³ Η έρευνα της Clark (1978) δείχνει ότι το ρήμα των υπαρκτικών δομών είναι πολύ σπάνια ίδιο με ένα ρήμα που να σημαίνει κυριολεκτικά «υπάρχω».

⁴ Σε αυτές τις περιπτώσεις το ρήμα είναι «αποχρωματισμένο» από τη λεξική του σημασία (“bleached of its lexical meaning”) Francez (2007).

περιορισμούς (the definiteness effect), τους οποίους θα τους δούμε αναλυτικότερα στην επόμενη ενότητα.

iv) Τέταρτον, στις περισσότερες γλώσσες, μπορεί να εμφανιστεί μια φράση (coda) όπως δείχνουν τα παρακάτω παραδείγματα:

(9) Υπάρχει ένα βιβλίο **στο τραπέζι**.

(10) There is something **here**.

«Υπάρχει κάτι εδώ»

(11) There was a cop [**in the room / available / eating a donut**].

«Υπήρχε ένας αστυνομικός [στο δωμάτιο / διαθέσιμος / που έτρωγε ντόνατ]»

Οι φράσεις αυτές δεν είναι υποχρεωτικές, όπως φαίνεται από το (12):

(12) There's time.

«Υπάρχει χρόνος»

Και η φράση- coda εμφανίζει κάποιους σημασιολογικούς περιορισμούς (the predicate restriction) που θα δούμε αναλυτικότερα παρακάτω.

v) Τέλος, σε πολλές γλώσσες, οι υπαρκτικές δομές μπορεί να εμφανίσουν ένα τοπικό αντωνυμικό στοιχείο (locative proform) του οποίου η συντακτική λειτουργία διαφέρει από γλώσσα σε γλώσσα⁵. Για παράδειγμα, στα Αγγλικά το *there* (13) είναι υποκείμενο ενώ στα Γαλλικά το *y* (14) δεν είναι⁶:

(13) **There's** a book on the table.

«Υπάρχει ένα βιβλίο στο τραπέζι»

---

⁵ Αναλυτική περιγραφή της φύσης και της λειτουργίας των αντωνυμικών αυτών στοιχείων (proforms) υπάρχει στον Freeze (1992).

⁶ Το υποκείμενο στο (14) είναι το πλεοναστικό *Il*. Ενδείξεις ότι το αντωνυμικό στοιχείο *y* δεν είναι υποκείμενο έχουμε από το ότι δεν μπορεί να ανυψωθεί ή να υποστεί wh-μετακίνηση και επιπλέον η άρνηση μπορεί να προηγείται άμεσα του στοιχείου αυτού (Freeze, 1992).

(14) Il y a une fille dans la chambre.

«Υπάρχει μια κοπέλα στο δωμάτιο»

Σχετικά με τη θέση των αντωνυμιών αυτών στην πρόταση, ο Freeze (1992) παρατηρεί ότι υπάρχει πάντα γειτνίαση με τα στοιχεία της Κλίσης (βοηθητικό ή συνδετικό ρήμα) και ποτέ με την φράση που δηλώνει τόπο (locative phrase) και επιπλέον η αντωνυμία πρέπει πάντα να προηγείται της φράσης αυτής. Οι γλώσσες με σειρά όρων ΥΑΡ (π.χ. Ιαπωνικά) δεν διαθέτουν υπαρκτικές δομές με τέτοιες αντωνυμίες καθώς οι αντωνυμίες θα παραβίαζαν τους περιορισμούς σχετικά με τη θέση τους εφόσον θα ακολουθούσαν τη φράση τόπου και θα γειτνίαζαν με αυτήν μια και η Κλ έχει κεφαλή δεξιά.

Ανακεφαλαιώνοντας, η δομή των υπαρκτικών προτάσεων έχει ως εξής:

- Δεν διαθέτουν όλες οι γλώσσες **πλεοναστικά υποκείμενα**. Αν μια γλώσσα διαθέτει, τότε είναι υποχρεωτικά.
- Δεν διαθέτουν όλες οι γλώσσες **συνδετικά ρήματα**. Αν μια γλώσσα διαθέτει, τότε μπορεί να είναι υποχρεωτικά, μπορεί και όχι.
- Όλες οι γλώσσες διαθέτουν **φράσεις coda** και η ύπαρξή τους είναι προαιρετική.
- Όλες οι γλώσσες διαθέτουν **ΟΦ pivot** και η ύπαρξή τους είναι υποχρεωτική.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις συγκεντρώνονται στον πίνακα 1:

ELEMENT	UNIVERSALLY AVAILABLE	OBLIGATORY
Expletive	–	+
Copulas	–	+/-
Pivots	+	+
Codas	+	–

Πίνακας 1: Τα βασικά συστατικά των υπαρκτικών δομών (Francez, 2007)

2.3. Σημασιολογικές ιδιότητες (Semantic properties) - Δύο σημασιολογικοί περιορισμοί: ο περιορισμός της οριστικότητας της ΟΦ pivot (The definiteness effect) και ο περιορισμός της φράσης coda (The predicate restriction)

Σύμφωνα με την McNally (2011), ο περιορισμός της οριστικότητας των ΟΦ στις υπαρκτικές δομές συνδέεται άμεσα με την κύρια σημασιολογική λειτουργία που έχει αποδοθεί σε αυτές, δηλαδή ότι, πρωτίστως, αυτές οι δομές χρησιμοποιούνται για να εισάγουν ένα καινούργιο στοιχείο στο λόγο. Με βάση αυτόν τον περιορισμό, ορισμένες ΟΦ δεν μπορούν να εμφανιστούν σε υπαρκτικές δομές. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι παρακάτω τύποι ΟΦ δεν είναι αποδεκτοί:

- Οριστικές ΟΦ (ΟΦ που ο ΠΔ τους είναι οριστικό άρθρο, δεικτική ή κτητική αντωνυμία)
- Κύρια ονόματα
- Αντωνυμίες
- ΟΦ με ποσοδείκτες (*every, most, all, both, each*)

- (15) α. There is a / one book in the library.
β. ??There is the / this / that / my book in the library.

- γ. ??There is Jacob / him in the library.
- δ. ??There are most / both books in the library.
- ε. ??There's every book in the library.

Ο Milsark (1974) κατατάσσει τους προσδιοριστές (determiners) σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το αν μπορούν ή όχι να εμφανιστούν σε υπαρκτικές δομές με *there-insertion*. Εκείνοι που έχουν αυτήν τη δυνατότητα χαρακτηρίζονται μη-ισχυροί (weak determiners) ενώ εκείνοι που δεν μπορούν, χαρακτηρίζονται ισχυροί (strong determiners):

- Weak determiners: a, some, a few, many, numerals, at most / at least / exactly / more than / nearly / only one, two, three, ..., how many, several, no
- Strong determiners: the, every, all, most, each, both, neither, which of the two, all but two

Ο Milsark περιγράφει μια ακόμα διαφορά ανάμεσα στους παραπάνω προσδιορισμούς, η οποία σχετίζεται με την έννοια της *προϋπόθεσης* (presuppositionality). Οι ισχυροί προσδιοριστές πάντα προϋποθέτουν την ύπαρξη των ΟΦ που προσδιορίζουν (presuppositional reading) ενώ οι μη-ισχυροί μπορεί απλώς να επιβεβαιώσουν την ύπαρξή τους (nonpresuppositional / cardinal reading). Ας δούμε τις παρακάτω περιπτώσεις από την Diesing (1992):

- (16) α. There are **some** ghosts in my house.
 β. **SOME** ghosts are in the pantry; the others are in the attic.
- (17) **Most** ghosts sleep late.

Η πρόταση (16α) δεν προϋποθέτει την ύπαρξη φαντασμάτων, απλώς επιβεβαιώνει την ύπαρξή τους στο σπίτι (cardinal reading). Στην (16β) η ύπαρξη φαντασμάτων προϋποτίθεται (presuppositional reading). Οι μη-ισχυροί προσδιορισμοί επομένως, επιδέχονται και τις δύο αναγνώσεις. Αντίθετα, στην (17) όπου έχουμε ισχυρό προσδιοριστή (most), η ύπαρξη φαντασμάτων προϋποτίθεται και δεν μπορούμε να έχουμε cardinal reading⁷.

Ο δεύτερος περιορισμός (predicate restriction) αφορά στο είδος των κατηγορημάτων που μπορούν να εμφανιστούν στην φράση coda. Τα κατηγορήματα που επιτρέπονται είναι μόνο τα stage-level predicates (SLP)⁸ ενώ αυτά που αποκλείονται είναι τα individual-level predicates (ILP) (Milsark, 1974):

- (18) α. *There is a man evil.
«Υπάρχει ένας άνθρωπος κακός»
- β. There is a man sick.
«Υπάρχει ένας άνθρωπος άρρωστος»
- (19) α. *There were doors wooden.
«Υπήρχαν πόρτες ξύλινες»
- β. There were doors open.
«Υπήρχαν πόρτες ανοιχτές»

Επιπλέον, στην φράση coda δεν επιτρέπονται ΟΦ, όπως φαίνεται στο (20) ενώ επιτρέπονται ΠροθΦ (21):

- (20) *There were people doctors.
«Υπήρχαν άνθρωποι γιατροί»

---

⁷ Για την Diesing (1992), οι διαφορές αυτές ερμηνεύονται με βάση το αν γίνεται ή όχι Ανύψωση Ποσοδείκτη (Quantifier-Raising) στη Λογική Δομή. Σύμφωνα με τη θεωρία της, οι ισχυροί προσδιοριστές ανυψώνονται πάντα, ενώ οι μη-ισχυροί μόνο όταν προϋποθέτουν την ύπαρξη μιας ΟΦ όπως στο (16β).

⁸ Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Carlson (1977a).

(21) There were insects that I couldn't identify on the windowsill.

«Υπήρχαν έντομα που δεν μπορούσα να αναγνωρίσω στο περβάζι»

Σύμφωνα με την McNally (2011), ο περιορισμός της οριστικότητας της ΟΦ *rinot* έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης έρευνας, τόσο σε σημασιολογικό όσο και σε πραγματολογικό επίπεδο, καθώς υπάρχει μεγάλη ανομοιομορφία στα δεδομένα των γλωσσών. Αντίθετα, τα δεδομένα που σχετίζονται με τον περιορισμό της φράσης *coda* δεν φαίνεται να παρουσιάζουν τόσο μεγάλες αποκλίσεις⁹.

---

⁹ Μια περίπτωση που έχει μελετηθεί στη βιβλιογραφία αποτελούν οι ΟΦ που δηλώνουν προσωρινή κατάσταση/ιδιότητα (temporary state-descriptive nominals):

(i) ??There was a woman the president. (Nathan, 1978)

Αλλά και αυτές οι περιπτώσεις δεν θεωρούνται γενικά αποδεκτές και έτσι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ότι οι ΟΦ επιτρέπονται στη φράση *coda* (McNally, 2011).

3. Το θεωρητικό πλαίσιο: Συντακτικές προσεγγίσεις για τις υπαρκτικές δομές. Η θεωρία του Freeze (1992, 2001) για τις δομές του τοπικού παραδείγματος.

Σε αυτήν την ενότητα θα δούμε αναλυτικά μία από τις θεωρίες που έχει προταθεί από τον Freeze (1992), ο οποίος υποστηρίζει ότι και οι τρεις δομές του τοπικού παραδείγματος, δηλαδή οι *κατηγορηματικές δομές τόπου* (predicate locatives), οι *υπαρκτικές δομές* (existential constructions) και οι *κτητικές δομές* (possessive constructions), προέρχονται από μία και μόνο κοινή Βαθεία Δομή. Πριν δούμε αναλυτικά την θεωρητική πρόταση του Freeze, θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε με συντομία στις αναλύσεις που έχουν προταθεί μέχρι σήμερα για τις υπαρκτικές δομές.

3.1. Συντακτικές προσεγγίσεις για τις υπαρκτικές δομές

Τα δύο βασικά ζητήματα που έχουν απασχολήσει τους μελετητές σχετικά με τις υπαρκτικές δομές είναι η συντακτική σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε αυτές και σε άλλους τύπους προτάσεων (π.χ. απρόσωπες δομές, κατηγορηματικές δομές τόπου κ.λπ.) καθώς και ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται τα συστατικά μιας υπαρκτικής δομής μεταξύ τους.

Σχετικά με το πρώτο ζήτημα, οι αναλύσεις των υπαρκτικών δομών που έχουν προταθεί μέχρι σήμερα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

α) *The impersonal approach* (Milsark 1974, Chomsky 1981, Safir 1985, Chomsky 1986 κ.ά.): Εδώ οι υπαρκτικές δομές θεωρούνται μια κατηγορία απρόσωπων δομών με ένα πλεοναστικό υποκείμενο (π.χ. *there*) και μία τουλάχιστον ΟΦ ΘΕΜΑ. Η ΟΦ ΘΕΜΑ θεωρείται αντικείμενο στη Βαθεία Δομή (underlying object) και ή μετακινείται στην ΡΦ ή ξεκινά την παραγωγή από τη θέση [Χαρ,ΡΦ]. Και στις δύο περιπτώσεις η θέση του υποκειμένου είναι κενή, δεν έχει θ-ρόλο και συμπληρώνεται με το πλεοναστικό *there*, το οποίο έχει τον ίδιο δείκτη αναφοράς με το ΘΕΜΑ. Αυτό έχει ως

αποτέλεσμα να εμφανίζει ιδιότητες υποκειμένου όπως συμφωνία (22α,β), ανύψωση (22γ), αντιστροφή ερωτηματικού (22δ) κ.λπ.:

- (22) α. There **is** a book on the table.
β. There **are** books on the table.
γ. **There seem** to be books on the table.
δ. **Is there** a book on the table?

Σε αυτού του είδους τις αναλύσεις, έχει δοθεί μεγάλη σημασία στον περιορισμό της οριστικότητας της ΟΦ, η οποία αποδίδεται στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο πλεοναστικό *there* και στην ΟΦ. Για παράδειγμα, ο Milsark (1974) θεωρεί ότι το *there (be)* είναι *υπαρξιακός ποσοδείκτης* (existential quantifier), ο οποίος δεσμεύει μια μεταβλητή που είναι το μη-οριστικό ΘΕΜΑ.

Τέλος, σε αυτές τις αναλύσεις, το *there* δεν έχει σημασιολογικό περιεχόμενο, αλλά νομιμοποιείται, δηλαδή εμφανίζεται στην πρόταση, λόγω της εν δυνάμει σχέσης του με το ΘΕΜΑ και δεν συνδέεται καθόλου με τον όρο που δηλώνει ΤΟΠΟ¹⁰.

β) *The locative approach* (Clark 1978, Lyons 1967, Lyons 1968, Kuno 1971, Hoekstra & Mulder 1990, Freeze 1992 κ.ά.): Εδώ, οι υπαρκτικές δομές θεωρούνται μια κατηγορία τοπικών δομών και οι μελετητές επικεντρώνονται κυρίως στον όρο του ΤΟΠΟΥ και όχι στη σχέση ανάμεσα στο πλεοναστικό υποκείμενο και το ΘΕΜΑ. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στη συστηματική τυπολογική ομοιότητα που παρατηρείται ανάμεσα στις υπαρκτικές και τις κατηγορηματικές δομές τόπου, καθώς σε πολλές γλώσσες οι υπαρκτικές προτάσεις έχουν μια επιφανειακή δομή, όπου η ΦρΤΟΠΟΥ φαίνεται να καταλαμβάνει τη θέση υποκειμένου:

- (23) XPLOC   be   DP

Ο Freeze (1992), εκτός από τις κατηγορηματικές δομές τόπου και τις υπαρκτικές δομές, εξετάζει και τις δομές κτήσης, τις οποίες και εντάσσει στο τοπικό παράδειγμα (locative paradigm). Θεωρεί ότι και οι τρεις αυτές δομές του τοπικού παραδείγματος

---

¹⁰ Το *there* διαγράφεται στη ΛΔ ή αποτελεί ένα πρόσφυμα (affix) που προσαρτάται στο ΘΕΜΑ (Chomsky, 1989)

προέρχονται από την ίδια αρχική δομή, η οποία περιλαμβάνει ένα κενό υποκείμενο και μια *φράση κατηγορήματος* (predicate phrase) που περιέχει μια ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ και μια ΟΦ. Η επιλογή του υποκειμένου καθορίζει ποια θα είναι η δομή που θα προκύψει. Έτσι, όταν η ΟΦ μετακινείται στη θέση αυτή, προκύπτει μια κατηγορηματική δομή τόπου ενώ όταν μετακινείται η ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ, προκύπτει μια υπαρκτική δομή. Αν η ΟΦ έχει το χαρακτηριστικό [+οριστ], τότε μετακινείται υποχρεωτικά στη θέση υποκειμένου και προκύπτει μια κατηγορηματική δομή τόπου. Επομένως, οι υπαρκτικές δομές εμφανίζουν πάντα τον περιορισμό της οριστικότητας της ΟΦ¹¹.

Σχετικά με το δεύτερο ζήτημα που έχει απασχολήσει τους ερευνητές, τη σχέση δηλαδή ανάμεσα στα συστατικά των υπαρκτικών δομών, οι αναλύσεις που έχουν προταθεί χωρίζονται και πάλι σε δύο κατηγορίες:

α) *Η ανάλυση της μικρής πρότασης* (The small clause analysis) (Stowell 1978, Stowell 1981, Chomsky 1981, Chomsky 1986, Safir 1985, Hoekstra & Mulder 1990, Freeze 1992 κ.ά.): Εδώ, το μοναδικό συμπλήρωμα του ρήματος *be* σε προτάσεις όπως οι (24α) και (24β) είναι μια μικρή πρόταση (small clause) που προβάλλεται από ένα κατηγορήμα (π.χ. *asleep* ή *meowing*) και η οποία έχει ως χαρακτηριστή την ΟΦ (*cats*):

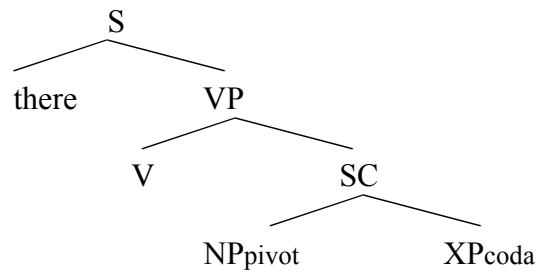
- (24) α. There are some cats asleep.
β. There were cats meowing.

Η δομή αυτής της ανάλυσης σχηματικά είναι η εξής:

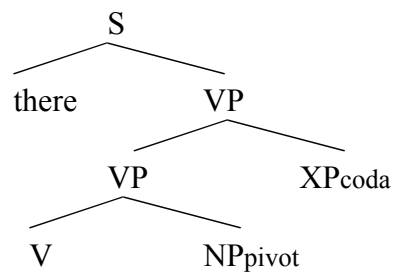
¹¹ Σε αντίθεση με την προηγούμενη προσέγγιση, το *there* εδώ δεν συνδέεται με την ΟΦ αλλά με την ΦΡΤΟΠΟΥ (Freeze, 2001)

(25)

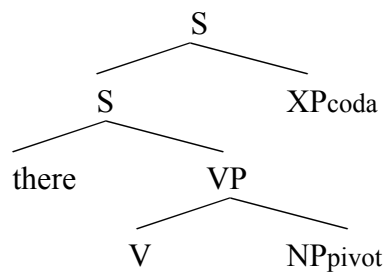

β) Η ανάλυση της ΟΦ (The DP analysis) (Jenkins 1975, Williams 1980, McNally 1992 κ.ά.): Σε αυτήν την ανάλυση, το μοναδικό συμπλήρωμα του ρήματος *be* είναι η ΟΦ και η φράση coda είναι προσάρτημα είτε στη ΡΦ (26) είτε στην Πρόταση (27):

(26) Προσάρτηση φράσης coda στη ΡΦ:

(27) Προσάρτηση φράσης coda στην Πρόταση:

Η βασική, λοιπόν, διαφορά των δύο αυτών αναλύσεων είναι η σχέση που αποδίδεται ανάμεσα στην ΟΦ pivot και στη φράση coda. Στην περίπτωση της μικρής πρότασης, η σχέση αυτή είναι *κατηγορήση* (predication) ενώ στη δεύτερη περίπτωση είναι σχέση προσδιοριστική (modification). Τα παραπάνω φαίνονται στον πίνακα 2:

	PIVOT-CODA RELATION	
STRUCTURE	Predication	VP/S Modification
Small clause	√	
Adjunction		√

Πίνακας 2: Συντακτικές δομές και σχέση ανάμεσα στην ΟΦ pivot και στη φράση coda (Francez, 2007)

3.2. Η θεωρία του Freeze (1992, 2001) για τις δομές του τοπικού παραδείγματος

Ο Freeze κάνει μια τυπολογική μελέτη πάνω σε περίπου 35 γλώσσες και παρατηρεί ότι υπάρχουν συστηματικές ομοιότητες ανάμεσα στις δομές του τοπικού παραδείγματος (locative paradigm). Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, εκτός από τις υπαρκτικές και τις κατηγορηματικές δομές τύπου, ο Freeze εξετάζει και τις δομές κτήσεις και προτείνει μία κοινή Βαθεία Δομή και για τις τρεις. Έτσι, λοιπόν, και οι τρεις δομές στο (28) προέρχονται από την ίδια Βαθεία Δομή:

- (28) α. Predicate locative: The book is on the bench.
 β. Existential: There is a book on the bench.
 γ. «Have»: Lupe has a book.

Ο Freeze εντάσσει στη θεωρία του και τις γλώσσες οι οποίες εμφανίζουν αντωνυμικά στοιχεία (proforms) στις υπαρκτικές δομές αλλά και τις γλώσσες που στις κτητικές δομές εμφανίζουν το ρήμα ΕΧΩ. Προτείνει ότι το κύριο¹² (main) ρήμα ΕΧΩ

¹² Για τον Kayne (1993) και το βοηθητικό ρήμα ΕΧΩ προέρχεται από το ΕΙΜΑΙ.

προκύπτει από το ρήμα ΕΙΜΑΙ με την ενσωμάτωση μιας πρόθεσης P, όπως φαίνεται στο (29):

(29) HAVE = BE + P

Σε αυτό το σημείο θα δούμε αναλυτικότερα την θεωρία του Freeze ξεκινώντας από τη σχέση ανάμεσα στις υπαρκτικές και τις δομές κτήσης.

3.2.1. Υπαρκτικές δομές και κτητικές δομές

Οι υπαρκτικές και οι κτητικές δομές περιέχουν τα ίδια συστατικά (μια φράση ΤΟΠΟΥ, το ΘΕΜΑ και ένα συνδετικό ρήμα) και επιπλέον, τα συστατικά αυτά εμφανίζονται με την ίδια σειρά. Αυτό αποτελεί ένδειξη ότι και στις δύο περιπτώσεις η φράση ΤΟΠΟΥ βρίσκεται σε θέση υποκειμένου. Ας δούμε τα παρακάτω παραδείγματα:

(30) Russian: α. Existential:
(SVO)   na stole   byla   kniga
                         on table.LOC   was   book.NOM.FEM
                         «Υπήρχε ένα βιβλίο στο τραπέζι»

                         β. Possessive:
                         u menja   byla   sestra
                         at 1sg.GEN   was   sister.NOM
                         «Είχα μια αδερφή»

(31) Hindi: α. Existential:
(SOV)   kamree-mee   aadmii   hai
                         room.OBL-in   man   COP.3sg.
                         «Υπάρχει ένας άντρας στο δωμάτιο»

β. Possessive:

larkee-kee   paas   kuttaa   hai
boy.OBL-GEN   by   dog   COP.3sg.

«Το αγόρι έχει ένα σκυλί»

(32) Tagalog:
(VSO)

α. Existential:

may gera   sa   ewropa
COP war   in   Europe

«Υπάρχει ένας πόλεμος στην Ευρώπη»

β. Possessive:

may   relos   ang   naanai
COP   watch   ART   mom

«Η μαμά έχει ένα ρολόι»

Ο Freeze παρατηρεί ότι και οι δύο αυτές δομές είναι ίδιες και προτείνει ότι η βασική διαφορά ανάμεσά τους είναι το χαρακτηριστικό [+/- ανθρώπινο] της φράσης ΤΟΠΟΥ. Στις κτητικές δομές η φράση ΤΟΠΟΥ τυπικά έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρώπινο] ενώ στις υπαρκτικές όχι. Το χαρακτηριστικό αυτό έχει μεγάλη σημασία καθώς καθορίζει την επιλογή της πρόθεσης ή την παρουσία / απουσία πρόθεσης του υποκειμένου. Έτσι, στα Ρωσικά (30β) η πρόθεση *u* εμφανίζεται στις κτητικές δομές με [+ανθρώπινο] υποκείμενο ενώ κάποια άλλη πρόθεση εμφανίζεται στο [-ανθρώπινο] τοπικό υποκείμενο.

Επιπλέον, ο Freeze παρατηρεί ότι στις περισσότερες γλώσσες το συνδετικό ρήμα που χρησιμοποιείται στις υπαρκτικές δομές είναι το ίδιο με αυτό των κτητικών δομών, ακόμα κι αν η γλώσσα διαθέτει κι άλλα συνδετικά ρήματα (π.χ. Γαλλικά *avoir*, Ελληνικά *έχει*, Κινέζικα *you*, Φινλανδικά *on*, Ρωσικά *est* κ.λπ.)

Για τον Freeze, λοιπόν, οι κτητικές δομές είναι υπαρκτικές δομές και η σημασιολογική σχέση των όρων ΘΕΜΑ και ΤΟΠΟΣ είναι η ίδια και στις δύο. Το στοιχείο που τις διαφοροποιεί είναι τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά του υποκειμένου ([+/- ανθρώπινο]). Σε κάθε περίπτωση το υποκείμενο είναι ο ΤΟΠΟΣ.

Ας δούμε τώρα τη σχέση ανάμεσα στις υπαρκτικές και στις κατηγορηματικές δομές τόπου.

3.2.2. Υπαρκτικές δομές και κατηγορηματικές δομές τόπου

Ο Freeze παρατηρεί ότι και οι κατηγορηματικές δομές τόπου περιλαμβάνουν τους ίδιους όρους με τις κτητικές και τις υπαρκτικές, δηλαδή ΘΕΜΑ και ΤΟΠΟ. Εδώ, όμως, ο όρος που εμφανίζεται στη θέση υποκειμένου διαφέρει. Έτσι, στις κατηγορηματικές δομές τόπου το υποκείμενο είναι το ΘΕΜΑ ενώ στις υπαρκτικές το υποκείμενο, όπως έχουμε ήδη επισημάνει, είναι ο ΤΟΠΟΣ. Ας δούμε τα παρακάτω παραδείγματα:

(33) Hindi: α. Predicate locative:
(SOV)   mai   hindustaan-mee   thaa.
                         I   India-in   COP.sg.MASC.PAST
                         «Ήμουν στην Ινδία»

                         β. Existential:
                         kamree-mee   aadmii   hai
                         room.OBL-in   man   COP.3sg.
                         «Υπάρχει ένας άντρας στο δωμάτιο»

(34) Russian: α. Predicate locative:
(SVO)   kniga   byla   na stole.
                         book.NOM.FEM   was   on table. LOC
                         «Το βιβλίο ήταν στο τραπέζι»

                         β. Existential:
                         na stole   byla   kniga.
                         on table. LOC   was   book.NOM.FEM
                         «Υπήρχε ένα βιβλίο στο τραπέζι»

(35) Tagalog: α. Predicate locative:
 (VSO) na sa baaba i ang sanggol.
 COP at woman NP baby
 «Το μωρό είναι με τη γυναίκα»

β. Existential:
 may gera sa ewropa
 COP war in Europe
 «Υπάρχει ένας πόλεμος στην Ευρώπη»

Ο Freeze προτείνει ότι η διαφορά στη θέση του ΘΕΜΑΤΟΣ (αν είναι δηλαδή υποκείμενο ή όχι) οφείλεται στο χαρακτηριστικό του [+/- οριστικότητα]. Η επιλογή του υποκειμένου γίνεται με βάση τα σχήματα στο (36) (Freeze, 2001). Υπενθυμίζουμε εδώ ότι το χαρακτηριστικό [+/- ανθρώπινο] έχει να κάνει με τον ΤΟΠΟ ενώ το χαρακτηριστικό [+/- οριστικότητα] έχει να κάνει με το ΘΕΜΑ.

(36) α. Predicate locative:
 THE THEME is IN THE LOCATION
 [+ def] [+/- human]
 ?¹³[- def]

β. Existential:
 IN THE LOCATION is A THEME
 [- human] [-def]

γ. Possessive:
 THE LOCATION be/has THE/A THEME
 [+ human] [+/- def]

¹³ Σε πολλές γλώσσες προτάσεις όπως η (i) είναι αντιγραμματικές και το περιεχόμενό τους πρέπει υποχρεωτικά να εκφραστεί με υπαρκτική δομή:

(i) A boy is in the room.

Έτσι λοιπόν, όταν το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [+οριστικότητα] προκύπτει μια κατηγορηματική δομή τόπου, όταν ο ΤΟΠΟΣ έχει το χαρακτηριστικό [-ανθρώπινο] προκύπτει μια υπαρκτική δομή και όταν ο ΤΟΠΟΣ έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρώπινο] προκύπτει μια κτητική δομή. Στην περίπτωση που το ΘΕΜΑ είναι [+οριστ] και ο ΤΟΠΟΣ είναι [+ανθρ], υπάρχει η τάση να επιλέγεται η κτητική δομή για λόγους ιεραρχίας (animacy hierarchy)¹⁴.

3.2.3. Οι γλώσσες με υπαρκτικές δομές που εμφανίζουν *proforms* (*proform existentials*)

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, κάποιες γλώσσες εμφανίζουν στις υπαρκτικές δομές *proforms*, οι οποίες συνυπάρχουν με ένα άλλο συστατικό τόπου (locative constituent) που βρίσκεται στην ίδια πρόταση. Αυτοί οι αντωνυμικοί τύποι διακρίνουν τις υπαρκτικές δομές από τις κατηγορηματικές δομές τόπου (predicate locative). Οι κατηγορηματικές δομές τόπου δεν εμφανίζουν ποτέ *proforms*. Ας δούμε δύο παραδείγματα με αντωνυμικό στοιχείο:

¹⁴ Ο Freeze (2001) δίνει το εξής παράδειγμα:

(i)	A: Where is my book?	[+ def] THEME	
	B: It's on the shelf.	[- human] LOCATION	Predicate locative
	or		
	B: I have it.	[+ human] LOCATION	Possessive
	*The shelf has it (on it).		
	*It's with me.		

Για τον Freeze, ο ΤΟΠΟΣ που έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ] τείνει να βρίσκεται σε θέση υποκειμένου και όχι *in situ*. Ανάλογο παράδειγμα έχουμε και στα Νέα Ελληνικά με [+οριστ] ΘΕΜΑ:

- (ii) Ο Γιάννης θα έχει το αυτοκίνητο σήμερα.

Η παραπάνω πρόταση δεν μπορεί να εκφραστεί με κατηγορηματική δομή τόπου (*Το αυτοκίνητο θα είναι στον Γιάννη σήμερα) και επιλέγεται η δομή κτήσης λόγω του χαρακτηριστικού [+ανθρ] που έχει ο ΤΟΠΟΣ. Υπενθυμίζουμε ότι ο Κτήτωρ είναι πάντα ΤΟΠΟΣ αλλά ο ΤΟΠΟΣ δεν δηλώνει πάντα κτήση (Freeze, 2001). Στην πρόταση (iv), ο ΤΟΠΟΣ είναι η Mary, αλλά δεν είναι ο Κτήτωρ:

- (iii) Mary has a flea (on her).

- (37) Catalan : No **hi** ha peix al menu d'avui.
 (SVO) not **p** is fish on.the menu of.today

«Δεν υπάρχει ψάρι στο μενού σήμερα;»

- (38) Palestinian Arabic: kaan **fii** ?ulad fa(la) l maktab.
 (VSO) COP.PAST.plu **p** boys on the desk

«Υπήρχαν αγόρια στο θρανίο»

Ο Freeze (1992, 2001) υποστηρίζει ότι η φύση της proform είναι τοπική, καθώς λεξικά όλοι αυτοί οι τύποι δηλώνουν τόπο (για παράδειγμα Γαλλικά *y*, Καταλανικά *hi*, Ιταλικά *ci* κ.λπ.). Επιπλέον, από την τυπολογική του έρευνα προκύπτει ότι υπάρχει πάντα γειτνίαση με τα στοιχεία της κλίσης και ποτέ με την φράση που δηλώνει τόπο (locative phrase) και πάντα η proform πρέπει να προηγείται της φράσης αυτής. Γι' αυτόν τον λόγο και οι γλώσσες με σειρά όρων ΥΑΡ (π.χ. Ιαπωνικά) δεν διαθέτουν υπαρκτικές δομές με τέτοιες αντωνυμίες καθώς οι αντωνυμίες θα παραβίαζαν τους περιορισμούς σχετικά με τη θέση τους εφόσον θα ακολουθούσαν τη φράση τόπου και θα γειτνίαζαν με αυτήν¹⁵.

Μέχρι στιγμής, οι ομοιότητες των τριών δομών του τοπικού παραδείγματος συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα (p = αντωνυμικό στοιχείο, e = κενό Υποκείμενο, L = ΤΟΠΟΣ, T = ΘΕΜΑ, D = πλεοναστικό Υποκείμενο, η θέση του υποκειμένου είναι στοιχισμένη κάθετα με έντονους χαρακτήρες):

¹⁵ Η Κλ σε αυτές τις γλώσσες έχει κεφαλή δεξιά.

Basic Order	Example	Predicate Locative	Existential	“Have”
SVO	Finnish	T Cop L	L Cop T	L Cop T
	Russian	T Cop L	L Cop T	L Cop T
	(p) Catalan	T Cop L	e p Cop T L	
	(p) French	T Cop L	D p Cop T L	
VOS	Chamorro	Cop L T	Cop T L	
VOS	(p) Palauan	Cop L T	Cop p T L	
VSO	Tagalog	Cop L T	Cop T L	Cop T L
	(p) Pal. Arabic	T Cop L e	Cop p T L	
SOV	Hindi	T L Cop	L T Cop	L T Cop

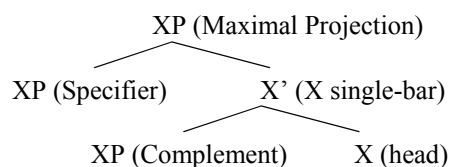
Πίνακας 3: Συντακτικές αναλογίες ανάμεσα στις δομές του τοπικού παραδείγματος (Freeze, 1992)

Στην επόμενη ενότητα θα δούμε αναλυτικά την θεωρητική πρόταση που κάνει ο Freeze (1992, 2001) στηριζόμενος στις παρατηρήσεις του από την τυπολογική του έρευνα.

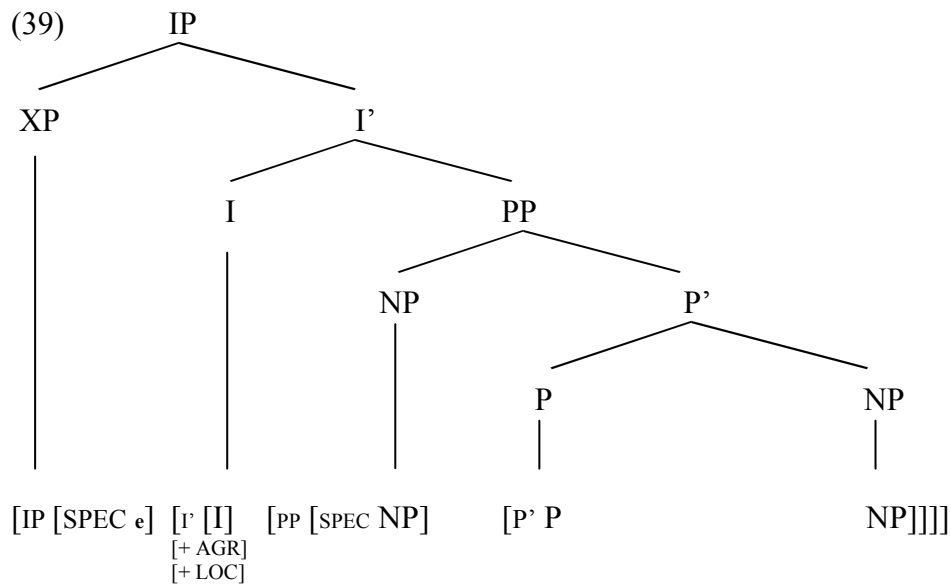
3.2.4. Η θεωρητική πρόταση του Freeze (1992, 2001)

Ο Freeze (1992, 2001), στα πλαίσια της ΚΑΔ¹⁶, προτείνει ότι κάθε μία από τις τρεις δομές του τοπικού παραδείγματος προκύπτει από την Βαθεία Δομή στο (39). Στο (39) η θέση του υποκειμένου είναι άδεια (e) και δεν έχει θ-ρόλο. Η φράση κατηγορήματος (predicate phrase) είναι μια ΠροθΦ. Ο όρος του ΘΕΜΑΤΟΣ είναι ο χαρακτηριστής της φράσης κατηγορήματος και ο ΤΟΠΟΣ είναι το συμπλήρωμα¹⁷. Η Κλ φέρει το χαρακτηριστικό [+locative].

¹⁶ Στηρίζεται στο ακόλουθο σχήμα του Chomsky (1986):

¹⁷ Για την παρουσία όρου (ΘΕΜΑ) στον Χαρ της ΠροθΦ, ο Freeze θεωρεί ότι η ΠροθΦ αποτελεί Κυψέλη Λεξικής Κεφαλής (*Complete Functional Complex*, Chomsky:1985) και τα δύο ορίσματα ΘΕΜΑ και ΤΟΠΟΣ, επιλέγονται από την πρόθεση.

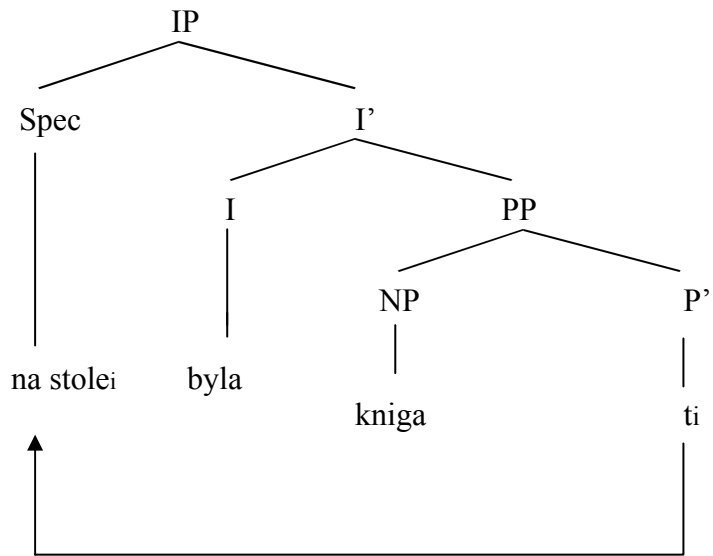
Η σειρά των όρων μπορεί να διαφέρει από γλώσσα σε γλώσσα, όμως, ακόμα και οι γλώσσες που έχουν σχετικά ελεύθερη σειρά όρων, είναι πολύ πιθανόν να έχουν πιο αυστηρή σειρά στις δομές του τοπικού παραδείγματος (Szabolcsi, 1981). Η κάθε γλώσσα, λοιπόν, μπορεί να εμφανίζει διαφορετική Επιφανειακή Δομή στο τοπικό παράδειγμα που όμως, σύμφωνα με τον Freeze, προκύπτει από το (39) με μετακίνηση συστατικών.

Η μετακίνηση του ΘΕΜΑΤΟΣ ή του ΤΟΠΟΥ στη θέση Y εξαρτάται από το χαρακτηριστικό [+οριστ] του ΘΕΜΑΤΟΣ. Οι δύο εναλλακτικές μετακινήσεις είναι οι εξής:

- (40) α. (Predicate Locative): Το ΘΕΜΑ μετακινείται στη θέση [Χαρ,ΦΚλ] ή
 β. (Existential): Η φράση ΤΟΠΟΥ μετακινείται στη θέση [Χαρ,ΦΚλ]

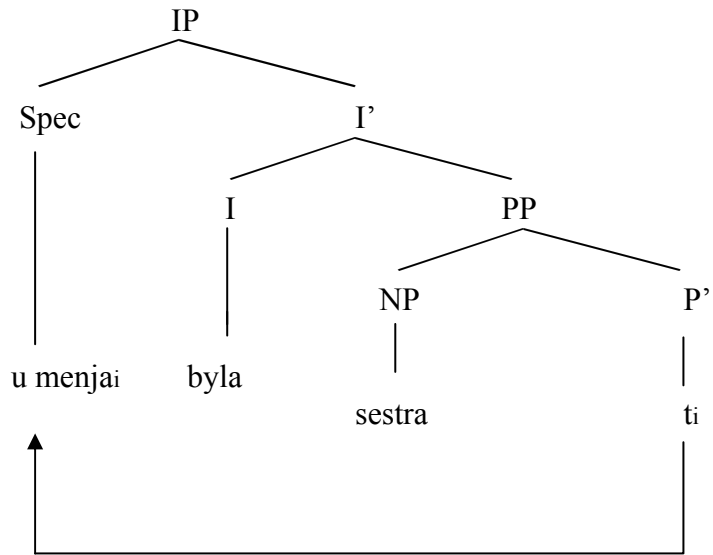
Αν το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [-οριστ], η ΦρΤΟΠΟΥ μετακινείται στον κενό χαρακτηριστή της Κλ και προκύπτει μια υπαρκτική δομή. Αν ο ΤΟΠΟΣ έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ], η υπαρκτική δομή ερμηνεύεται ως κτήση. Αν το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [+οριστ], προκύπτει είτε μια κατηγορηματική δομή τόπου ή μια κτητική δομή (βλ. υποσημ. 14). Τυπικά, αν το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [+οριστ] και ο ΤΟΠΟΣ το χαρακτηριστικό [-ανθρ], τότε το ΘΕΜΑ μετακινείται στη θέση υποκειμένου και προκύπτει μια κατηγορηματική δομή τόπου. Τα παρακάτω δέντρα στο (41) δείχνουν τις βασικές αυτές μετακινήσεις για τα Ρωσικά:

(41) α. Existential:

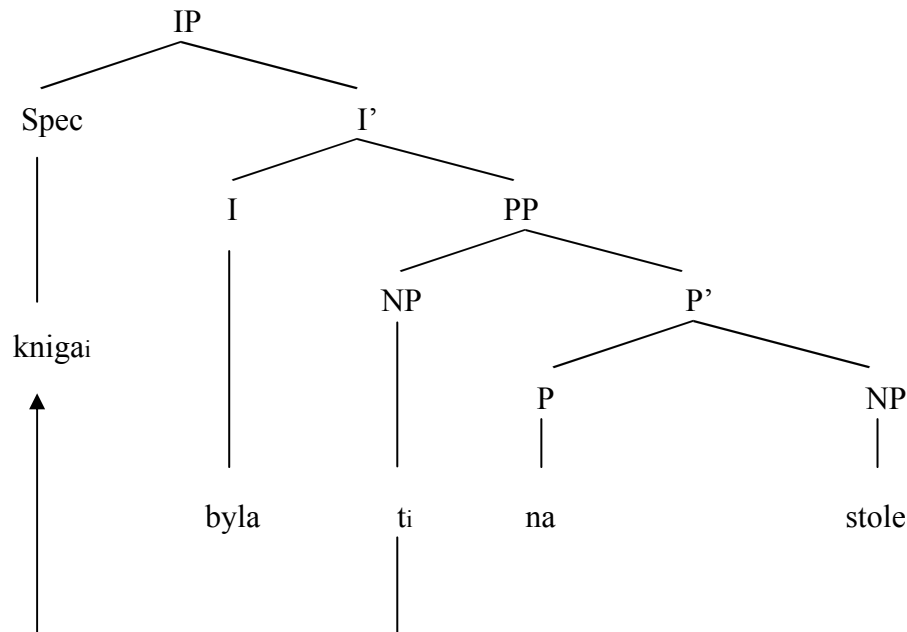
on table.LOC was book
 «Υπήρχε ένα βιβλίο στο τραπέζι»

β. Possessive:

at 1SG.GEN was sister
 «Είχα μια αδερφή»

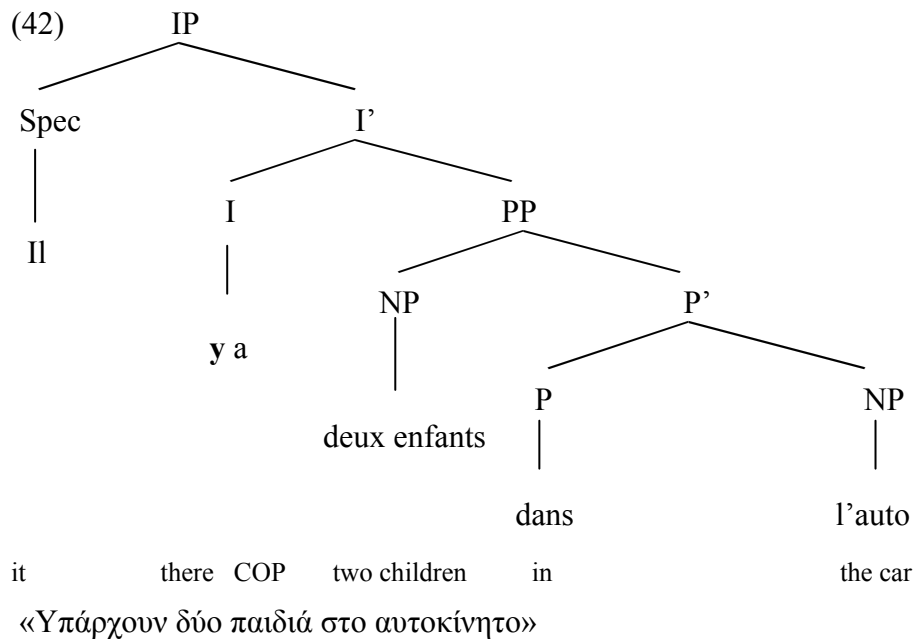
γ. Predicate locative:

book   was   on   table.LOC

«Το βιβλίο ήταν πάνω στο τραπέζι»

Σχετικά με τις proforms, με βάση τις παρατηρήσεις που έχουμε ήδη αναφέρει (ότι δηλαδή πάντα γειτνιάζουν με την Κλ και η θέση τους είναι πριν τη φράση ΤΟΠΟΥ), ο Freeze καταλήγει στο ότι πρέπει να θεωρηθούν μέρος της Κλ. Επιπλέον, δεν είναι υποκείμενα ή άλλοι όροι και επομένως δεν υπάρχει άλλη θέση όρου όπου θα μπορούσαν να παραχθούν ή από όπου θα μπορούσαν να μετακινηθούν. Αυτό συμφωνεί και με το γεγονός ότι οι περισσότερες proforms είναι επιρρηματικές (όπως και ο χρόνος, η όψη, η άρνηση) και άρα δεν θα μπορούσαν να εμφανιστούν σε θέση όρου. Τέλος, οι proforms δεν μπορούν να χωριστούν λεξικά από τη Συμφ και τον Χρόνο. Ο Freeze υποστηρίζει ότι η proform είναι το σημείο εκφώνησης (spellout) του χαρακτηριστικού [+ loc] της Κλ και οι διαφορές ανάμεσα στις γλώσσες που διαθέτουν υπαρκτικές δομές με proforms από εκείνες που δεν διαθέτουν, είναι στοιχείο της Φωνητικής Μορφής (PF). Η λεξικοποίηση του χαρακτηριστικού [+ loc] είναι απρόβλεπτη. Το συνδετικό (corula) ρήμα φέρει αυτό το χαρακτηριστικό, ανεξάρτητα από το αν θα εμφανιστεί μια proform. Στο (42) βλέπουμε ένα παράδειγμα υπαρκτικής δομής με proform από τα Γαλλικά:

Στο (42) λοιπόν, παρατηρούμε ότι η υπαρκτική δομή εμφανίζει ένα πλεοναστικό υποκείμενο (*Il*), μια proform (*y*) και μια ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ (*dans l'auto*) η οποία δεν μετακινείται. Το γεγονός ότι η ΠροθΦ δεν μετακινείται φαίνεται να είναι αντίθετο με όσα έχουμε δει ως τώρα σχετικά με τις υπαρκτικές δομές, ότι δηλαδή έχουν τοπικό υποκείμενο (locative subject). Σύμφωνα με τον Freeze (2001), τα Γαλλικά διαθέτουν ρήμα ΕΧΩ και αυτά τα συνδετικά (corula) ρήματα δεν έχουν μορφολογικά τοπικό υποκείμενο. Στη θέση του κενού υποκειμένου (τα Γαλλικά δεν είναι pro-drop γλώσσα) εμφανίζεται το πλεοναστικό *Il*, αλλά η παρουσία του δεν έχει σχέση με το τοπικό παράδειγμα (Freeze, 2001).

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελούν οι Γερμανικές γλώσσες (Γερμανικά, Σουηδικά, Ισλανδικά), οι οποίες, στις υπαρκτικές δομές τους, εμφανίζουν μια μη τοπική proform που βρίσκεται σε θέση υποκειμένου. Αυτό το αντωνυμικό στοιχείο, είναι το ίδιο που εμφανίζεται και σε άλλες απρόσωπες δομές της εκάστοτε γλώσσας. Στα παρακάτω παραδείγματα από τα Γερμανικά, το (43α) είναι υπαρκτική δομή και τα υπόλοιπα είναι άλλες χρήσεις του πλεοναστικού *Y*:

- (43) α.   **Es**   gibt/ist   ein   Buch   auf   dem   Tisch.
           it   gives/is   a   book   on   the   table
           «There is a book on the table»

β. **Es** scheint das du bist hier.
it seems that you are here
«It seems that you are here»

γ. **Es** wurde getanzt.
it was danced
«There was dancing»

Ο Freeze (1992) υποστηρίζει ότι αυτό το φαινόμενο των proforms που δεν είναι τοπικές και εμφανίζουν χαρακτηριστικά όρου είναι πολύ περιορισμένο και αντιμετωπίζει ως εξαίρεση τις γλώσσες στις οποίες το συναντάμε.

Ακόμα πιο περιορισμένο είναι το φαινόμενο γλωσσών όπως τα Αγγλικά (44) και τα Ολλανδικά, των οποίων οι υπαρκτικές δομές εμφανίζουν μια λεξικά τοπική proform (όπως το *y* των Γαλλικών) που, όμως, έχει θέση υποκειμένου (όπως το *es* των Γερμανικών)¹⁸:

(44) **There** is a man in the room.

Για αυτές τις γλώσσες, ο Freeze (2001) υποθέτει ότι οι υπαρκτικές δομές έχουν την Βαθεία Δομή στο (39) αλλά η proform που έχει θέση υποκειμένου συνδέεται με τον όρο του ΤΟΠΟΥ με σχέση κατηγορήσης (predication) (Williams, 1980).

---

¹⁸ Η πλεοναστική αντωνυμία στα Black English Vernacular στις υπαρκτικές δομές είναι το *it* και αυτό είναι ανάλογο με τις υπόλοιπες Γερμανικές γλώσσες:

(i) Black English Vernacular
It is a policeman at the door. (= There is a policeman at the door.)

Η χρήση του *it* στις υπαρκτικές δομές είναι συχνή και σε διαλέκτους στο ΝΑ τμήμα των Η.Π.Α.

3.2.5. Οι γλώσσες με συνδετικό (copula) ρήμα ΕΧΩ

Οι γλώσσες που διαθέτουν συνδετικό (copula) ρήμα ΕΧΩ αποτελούν μικρή μειοψηφία και είναι κυρίως οι Γερμανικές και οι Ρομανικές. Στο (45) βλέπουμε ένα παράδειγμα από τα Ισπανικά:

- (45) Juan tiene caballo
John has horse
«Ο Γιάννης έχει ένα άλογο»

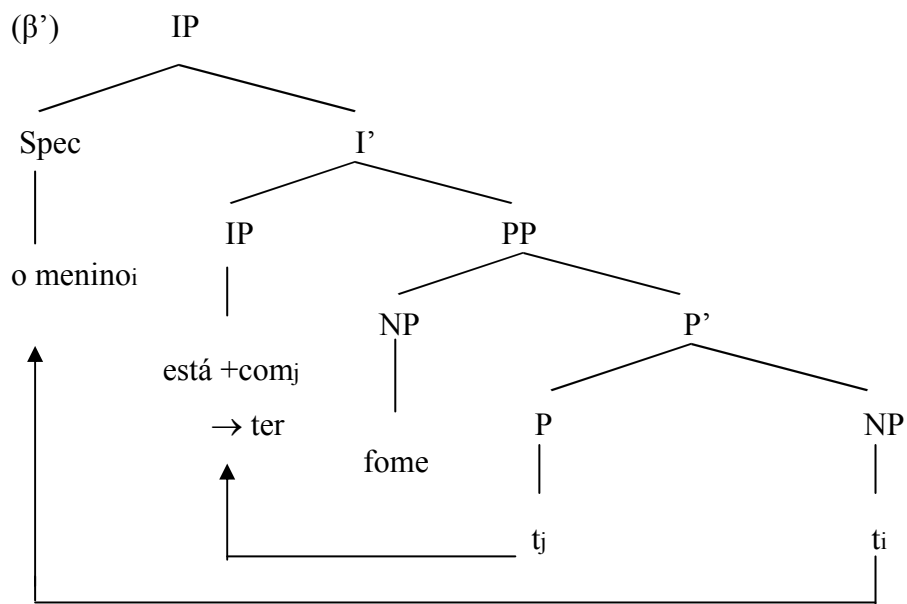
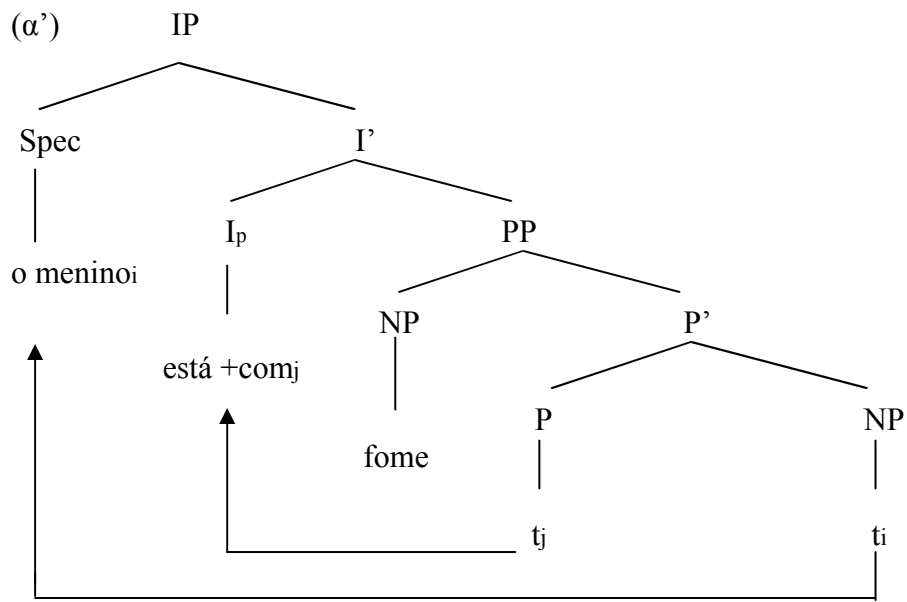
Σε αυτές τις γλώσσες φαίνεται να μην υπάρχει τοπικό συνδετικό ρήμα ΕΙΜΑΙ, το υποκείμενο δεν μαρκάρεται με κάποια πρόθεση και έχει ονομαστική πτώση. Το ΘΕΜΑ θεωρείται αντικείμενο του ΕΧΩ και έχει αιτιατική πτώση. Σύμφωνα με τον Freeze (1992, 2001), η Βαθεία Δομή στο (39) μπορεί να καλύψει και αυτές τις περιπτώσεις. Η μετακίνηση του όρου ΤΟΠΟΥ σε θέση υποκειμένου είναι πιθανόν να αφήσει την πρόθεση μέσα στην φράση κατηγορήματος. Η πρόθεση ανυψώνεται κατόπιν στην Κλ και, προαιρετικά, ενσωματώνεται σε αυτήν. Αν η ενσωμάτωση δεν συμβεί, το ΘΕΜΑ εμφανίζεται σαν αντικείμενο της πρόθεσης. Αν η ενσωμάτωση συμβεί, προκύπτει ένα ρήμα με τη μορφολογία του έχω και το ΘΕΜΑ εμφανίζεται ή αναλύεται ξανά ως αντικείμενό του. Το ΕΧΩ δεν είναι μεταβατικό και επομένως και σε αυτήν την περίπτωση η δομή που προκύπτει είναι αμετάβατη. Σε κάθε περίπτωση το υποκείμενο εξακολουθεί να είναι σημασιολογικά ο ΤΟΠΟΣ.

Τα Πορτογαλικά έχουν δύο τρόπους σχηματισμού της κτήσης: Στο (46α) η κτητική δομή σχηματίζεται με το *está* + Προθ και στο (46β) το *está* + Προθ γίνεται *ter* (ΕΧΩ):

- (46) α. Ο menino **está** com fome
the child is with hunger
«Το παιδί πεινάει»
- β. Ο menino **tem** fome
the child has hunger
«Το παιδί πεινάει»

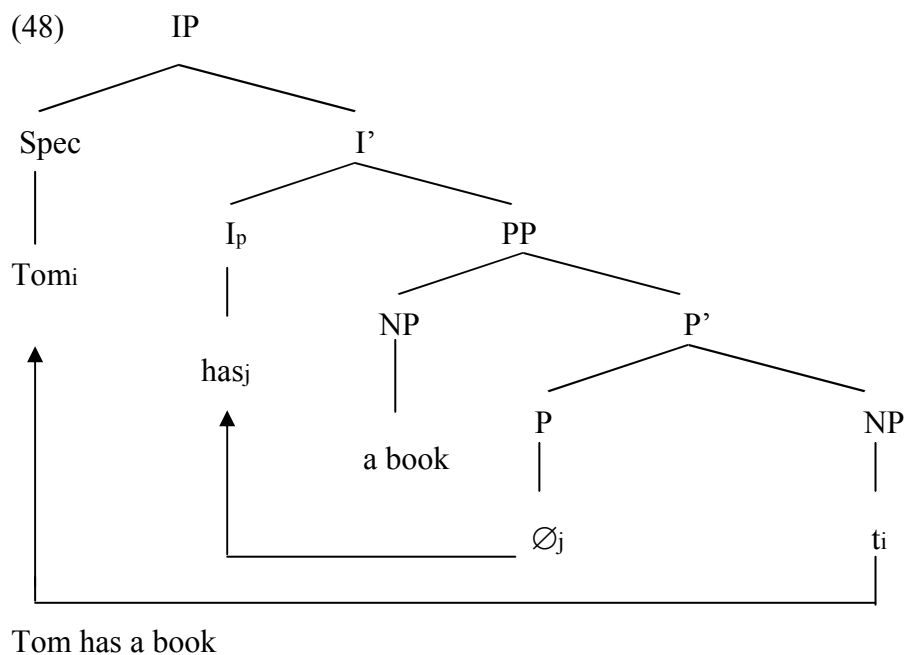
Σχηματικά οι παραπάνω δομές έχουν ως εξής:

Όπως δείχνουν τα παραπάνω σχήματα, η πρόθεση *com* στη Βαθεία Δομή μαρκάρει τον ΤΟΠΟ αλλά στην Επιφανειακή Δομή (46α) φαίνεται να μαρκάρει το ΘΕΜΑ. Έτσι, Προθ + ΘΕΜΑ δεν αποτελούν συστατικό:

- (47) * Com que está o menino
 with what is the child
 «Με τι είναι το παιδί; = Τι έχει το παιδί;»

Στο (46β), όπως και στα Αγγλικά (η κτήση σχηματίζεται με το ρήμα *have*), το ρήμα ΕΙΜΑΙ + Προθ αναλύεται ξανά σαν ένα μοναδικό λεξικό στοιχείο και λεξικοποιείται ως ΕΧΩ. Στα Αγγλικά, η Προθ της φράσης κατηγορήματος είναι μηδενική ($\emptyset$) και το σχήμα έχει ως εξής:

Η διαφορά ανάμεσα σε γλώσσες όπως τα Πορτογαλικά και τα Αγγλικά είναι ότι, στη δεύτερη περίπτωση, η διαδικασία ενσωμάτωσης της πρόθεσης είναι υποχρεωτική. Για τον Freeze (1992, 2001) λοιπόν, το κύριο (main) ρήμα ΕΧΩ¹⁹ προκύπτει από το ρήμα ΕΙΜΑΙ με την ενσωμάτωση μιας πρόθεσης P:

- (49) HAVE = BE + P

¹⁹ “HAVE is always a derived form” (Freeze, 2001).

4. Οι υπαρκτικές δομές στα Νέα Ελληνικά

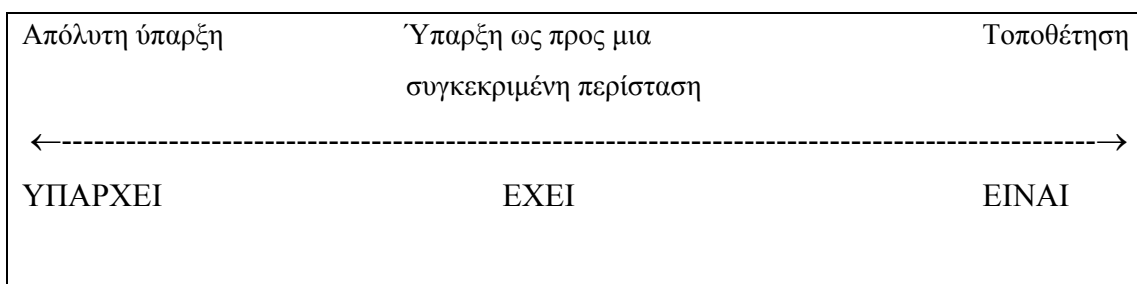
Σε αυτήν την ενότητα θα εξετάσουμε αναλυτικά τα τρία ρήματα *έχει*, *είναι* και *υπάρχει* που εμφανίζονται στις υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών. Θα δούμε την κατανομή τους, τους περιορισμούς εμφάνισής τους και τον τρόπο με τον οποίο διαφοροποιούνται. Θα εστιάσουμε στη σειρά των όρων στις δομές αυτές, στην παρουσία ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ και στην θέση στην οποία μπορεί να εμφανιστεί και στον περιορισμό οριστικότητας της ΟΦ. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στα κοινά σημεία που εμφανίζουν οι υπαρκτικές δομές με τις άλλες δύο δομές του τοπικού παραδείγματος (locative paradigm), δηλαδή τις κτητικές δομές (*Ο Γιάννης έχει ένα βιβλίο*) και τις κατηγορηματικές δομές τόπου (*Το βιβλίο είναι πάνω στο τραπέζι*). Τέλος, θα δούμε την εφαρμογή της θεωρίας του Freeze (1992, 2001) για τα Νέα Ελληνικά και θα επισημάνουμε κάποια σημεία στα οποία υπάρχει διαφοροποίηση.

4.1. Οι υπαρκτικές δομές με τα ρήματα *ΕΧΕΙ*, *ΕΙΝΑΙ* και *ΥΠΑΡΧΕΙ*

Στα Νέα Ελληνικά η κατηγορία ύπαρξης (existential predication) μπορεί να εκφραστεί με τρία ρήματα: *υπάρχει*, *έχει* και *είναι*:

- (50) α. Υπάρχουν φαντάσματα.
β. Υπάρχει χρόνος.
- (51) α. Έχει φρούτα στο ψυγείο.
β. Έχει ζέστη.
- (52) α. Είναι αστυνομικοί στην πλατεία.
β. Είναι μια γάτα στο μπαλκόνι.

Η Δελβερούδη (1992), διακρίνει τρεις λειτουργίες οι οποίες είναι συνυφασμένες με τις παραπάνω δομές: την απόλυτη ύπαρξη, την ύπαρξη σε μια συγκεκριμένη κατάσταση και την τοποθέτηση και θεωρεί ότι το καθένα από τα παραπάνω ρήματα εκφράζει πρωταρχικά μία από αυτές τις λειτουργίες. Το *υπάρχει* εκφράζει την απόλυτη ύπαρξη, το *έχει* την ύπαρξη ως προς μια συγκεκριμένη κατάσταση (συνήθως αυτή είναι η κατάσταση επικοινωνίας) και το *είναι* την τοποθέτηση (σχήμα 1):

Σχήμα 1: Οι πρωταρχικές αξίες των τριών υπαρκτικών ρημάτων (Δελβερούδη, 1992)

Η ιδέα του συνεχούς στο σχήμα 1, επιτρέπει να εξηγήσουμε το γεγονός ότι αν ένα ρήμα συνδέεται πρωταρχικά με μία αξία, αυτό δεν σημαίνει ότι οι άλλες δύο αποκλείονται από τη σημασιολογική του εμβέλεια (Δελβερούδη, 1992).

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι υπαρκτικές δομές δηλώνουν την ύπαρξη ή την παρουσία που έχει κάποιος ή κάτι σε έναν τόπο (location). Τα συστατικά μιας τέτοιας δομής είναι το συνδετικό (copula) ρήμα, μια ΟΦ και μια ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ. Τα Νέα Ελληνικά δεν διαθέτουν αντωνυμικά στοιχεία (proforms) στις υπαρκτικές δομές. Οι όροι του ρήματος έχουν αντίστοιχα τους θ-ρόλους ΘΕΜΑ και ΤΟΠΟΣ:

(53) Υπάρχουν σοκολάτες στο ψυγείο.
P ΟΦ ΘΕΜΑ ΠροθΦ ΤΟΠΟΣ

(54) Έχει χώρο στο ντουλάπι.
P ΟΦ ΘΕΜΑ ΠροθΦ ΤΟΠΟΣ

- (55) Είναι αστυνομικοί στην πλατεία.
P ΟΦ ΘΕΜΑ ΠροθΦ ΤΟΠΟΣ

Όπως φαίνεται στα παραπάνω παραδείγματα, υπάρχει εναλλαγή πτώσης της ΟΦ ΘΕΜΑΤΟΣ ανάλογα με το ρήμα που χρησιμοποιείται κάθε φορά. Έτσι, το απρόσωπο έχει εμφανίζεται με αιτιατική στο ΘΕΜΑ ενώ τα είναι και υπάρχει εμφανίζονται με ονομαστική. Υποθέτουμε ότι υπάρχει ένα εξωτερικό όρισμα pro και σε αντίθεση με αυτό, το ΘΕΜΑ εμφανίζεται με αιτιατική πτώση (Marantz, 1991)

Σύμφωνα με το σχήμα 1, το ρήμα έχει, είναι πρωταρχικά συνδεδεμένο με την ύπαρξη ως προς μια συγκεκριμένη περίπτωση, η οποία, συνήθως, είναι η περίπτωση επικοινωνίας. Μια πρώτη παρατήρηση που κάνει η Δελβερούδη (1992) είναι ότι το ρήμα αυτό δεν είναι συμβατό με φράσεις που δηλώνουν απόλυτη ύπαρξη (56) σε αντίθεση με το ρήμα υπάρχει (57) :

- (56) α. *Έχει θεό.
β. *Έχει φαντάσματα.
γ. *Έχει λιοντάρια.
- (57) α. Υπάρχει θεός.
β. Υπάρχουν φαντάσματα.
γ. Υπάρχουν εξωγήινοι.

Ωστόσο, αν σε μία φράση απόλυτης ύπαρξης με το ρήμα έχει προσθέσουμε έναν τοπικό προσδιορισμό (ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ) ή και έναν χρονικό προσδιορισμό, τότε η πρόταση είναι αποδεκτή:

- (58) α. Έχει λιοντάρια στην Αφρική.
β. Εκείνη την εποχή είχε δεινόσαυρους.

Η ΠροθΦ μπορεί να παραλείπεται με το ρήμα έχει μόνο στις περιπτώσεις που η σύνδεση με τον τόπο και το χρόνο της εκφώνησης γίνεται αυτόματα:

- (59) α. Έχει κόσμο.
β. Έχει πολλή κίνηση.

- γ. Έχει φαγητό.
- δ. Έχει θόρυβο.

Αντίθετα, με το ρήμα *είναι* η παρουσία της ΠροθΦ είναι υποχρεωτική (60). Το γεγονός αυτό ενισχύει την άποψη της Δελβερούδη (1992) ότι η πρωταρχική αξία του ρήματος αυτού είναι η τοποθέτηση:

- (60) α. Είναι μια γάτα στο μπαλκόνι.
- β. *Είναι μια γάτα.

Σχετικά με το ρήμα *υπάρχει*, η ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ μπορεί να εμφανίζεται (61) ή να παραλείπεται (62):

- (61) Υπάρχουν σοκολάτες στο ψυγείο.

- (62) Υπάρχουν εξωγήινοι.

Εάν δεν εμφανίζεται ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ, όπως στην πρόταση (31), ως σημασιολογικό τόπο εννοούμε κάποια φράση όπως «στον κόσμο» ή «στο σύμπαν»²⁰.

Μια παρατήρηση που προκύπτει από τη δυνατότητα παρουσίας ή απουσίας της ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ με το ρήμα *υπάρχει*, είναι ότι σε κάποιες περιπτώσεις το ρήμα αυτό μπορεί να αντιστοιχεί στο ρήμα *exist* των Αγγλικών και σε κάποιες άλλες στο *there is / there are*. Ας δούμε τις παρακάτω προτάσεις:

- (63) α. Υπάρχουν μπίρες στο ψυγείο.
- β. *Beers exist in the fridge.
- γ. There are beers in the fridge.

- (64) α. Υπάρχει θεός.
- β. God exists.
- γ. *There is god.

---

²⁰ Σύμφωνα με τον Lyons (1977), σε αυτήν την περίπτωση έχουμε “a limiting case of location in an abstract, deictically neutral space”.

Παρατηρούμε ότι το ρήμα *υπάρχει* στην (63) αντιστοιχεί στο αγγλικό *there is* ενώ στην (64) στο *exist*. Επομένως, το ρήμα *υπάρχει* είναι πιο παραγωγικό στα Νέα Ελληνικά από το αντίστοιχο του *exist* καθώς, εκτός από προτάσεις που εκφράζουν απόλυτη ύπαρξη (64), μπορεί να εμφανιστεί και σε προτάσεις που εκφράζουν τοποθέτηση (65α). Αντίθετα, το ρήμα *exist* δεν μπορεί να δηλώσει τοποθέτηση (65β) και υποχρεωτικά χρησιμοποιείται το *there is / there are* (65γ):

- (65) α. Υπάρχει ένα βιβλίο στο τραπέζι.
β. *A book exists on the table.
γ. There is a book on the table.

Στα Νέα Ελληνικά, το ρήμα *υπάρχει*, μπορεί να εμφανιστεί και σε περιπτώσεις που έχουμε λίστες ΟΦ (lists of NP). Συνήθως, συνοδεύεται από ιδιαίτερο επιτονισμό σε κάθε ΟΦ:

- (66) Υπάρχει ΕΛΒΕΤΙΚΗ ΣΟΚΟΛΑΤΑ, ΒΕΛΓΙΚΗ ΣΟΚΟΛΑΤΑ και ΜΕΞΙΚΑΝΙΚΗ ΣΟΚΟΛΑΤΑ.

Εάν χρησιμοποιήσουμε το ρήμα *έχει* σε αντίστοιχες προτάσεις, τότε έχουμε υποχρεωτικά σύνδεση με τον τόπο:

- (67) Έχει ελβετική σοκολάτα, βελγική σοκολάτα και μεξικάνικη σοκολάτα σ' αυτό το εστιατόριο.

Ανάλογη με την προηγούμενη, είναι και η περίπτωση όπου το *υπάρχει* εκφράζει μια κρίση πρωτοτυπικότητας (prototypicality judgement). Και εδώ έχουμε ιδιαίτερο επιτονισμό:

- (68) Υπάρχουν άνθρωποι και ΑΝΘΡΩΠΟΙ.

Η παραπάνω πρόταση σημαίνει ότι υπάρχουν τυπικοί X (άνθρωποι) και έπειτα υπάρχουν και ιδανικοί X (άνθρωποι)²¹. Τα ρήματα *έχει* και *είναι*, δεν είναι αποδεκτά σε αυτές τις περιπτώσεις:

- (69) α. *Έχει ανθρώπους και ανθρώπους.
β. ??/*Είναι άνθρωποι και άνθρωποι²².

Σχετικά με τους σημασιολογικούς περιορισμούς της ΟΦ, σύμφωνα με την Δελβερούδη (1992), η ΟΦ που εμφανίζεται με το ρήμα *υπάρχει* πρέπει να δηλώνει κάτι στατικό και διαρκές (70α), διαφορετικά χρησιμοποιείται το ρήμα *έχει* (71):

- (70) α. Υπάρχει φαρμακείο / εκκλησία / σινεμά στη γειτονιά μου.
β. *Υπάρχει συναυλία στο Μέγαρο Μουσικής.

- (71) Έχει συναυλία στο Μέγαρο Μουσικής²³.

Από τον παραπάνω περιορισμό προκύπτει γιατί το ρήμα *υπάρχει* δεν μπορεί να δηλώσει καιρικές συνθήκες (72), οι οποίες προϋποθέτουν αλλαγή κατάστασης και κοινωνικές συνήθειες (73) που δείχνουν περιοδικότητα:

- (72) *Υπάρχει ζέστη / κρύο / συννεφιά / ήλιος σήμερα.

- (73) *Υπάρχει λαϊκή / λειτουργία / παρέλαση.

Αντίθετα, σύμφωνα με την Δελβερούδη (1992), η βασική αξία του *έχει* (άμεση σύνδεση ενός στοιχείου με μια περίσταση) το κάνει συμβατό με καιρικές συνθήκες (74) και κοινωνικές συνήθειες (75):

---

²¹ “There are typical Xs and then there are ideal Xs” (Bergen & Plauché, 2001).

²² Κάποιοι ομιλητές θεωρούν πιο αποδεκτές προτάσεις τέτοιου τύπου με το *είναι*, αλλά όχι με το *έχει*.

²³ Κάποιοι ομιλητές προτιμούν δομή κτήσης σε αυτές τις περιπτώσεις και δεν δέχονται το ρήμα *έχει* χωρίς κτήση:

- (i) Το Μέγαρο Μουσικής *έχει* συναυλία.

(74) Έχει ζέστη / κρύο / συννεφιά / ήλιο²⁴ σήμερα.

(75) Έχει λαϊκή / λειτουργία / παρέλαση.

Παρατηρούμε επίσης ότι από τα τρία ρήματα, μόνο το *υπάρχει* είναι συμβατό με αφηρημένες έννοιες²⁵:

(76) α. Υπάρχει πείνα / ανεργία / δυσαρέσκεια.

β. *Είναι πείνα / ανεργία / δυσαρέσκεια.

γ. *Έχει πείνα / ανεργία / δυσαρέσκεια.

(77) α. Δεν υπάρχει δικαιοσύνη / χρόνος.

β. *Δεν είναι δικαιοσύνη / χρόνος.

γ. *Δεν έχει δικαιοσύνη / χρόνο.

Η επόμενη παρατήρησή μας έχει να κάνει με το αν μπορούν ή όχι να εμφανιστούν μη μετρήσιμες ΟΦ με τα τρία ρήματα των υπαρκτικών δομών. Οι μη μετρήσιμες ΟΦ είναι αποδεκτές μόνο με τα ρήματα *υπάρχει* (78) και *έχει* (79):

(78) α. Υπάρχει κόσμος στα μαγαζιά.

β. Δεν υπάρχει ζάχαρη / χώρος στο ντουλάπι.

(79) α. Έχει κόσμο στα μαγαζιά.

---

²⁴ Κάποιοι ομιλητές αναφέρουν (σε αντίθεση με την δική μας διαίσθηση) και προτάσεις όπως η (ii), οι οποίες συναντώνται στον προφορικό λόγο αλλά σε καμία περίπτωση στον γραπτό:

(i) α. ??/*Είναι πολλή ζέστη σήμερα.

β. ??/*Είναι ήλιος σήμερα.

Οι ίδιοι ομιλητές θεωρούν ακόμα καλύτερο το ρήμα *κάνει* στην παραπάνω περίπτωση και όχι το *έχει*:

(ii) Κάνει ζέστη σήμερα.

²⁵ Κάποιοι ομιλητές, μάς επεσήμαναν ότι το ρήμα *έχει*, μπορεί να εμφανιστεί και σε προτάσεις όπως η (i):

(i) - Θα βγεις το βράδυ;

- Όχι, έχει δουλειά / ύπνο απόψε.

β. Δεν έχει ζάχαρη / χώρο στο ντουλάπι.

Αντίθετα, οι μη μετρήσιμες ΟΦ δεν είναι αποδεκτές με το ρήμα *είναι* (80):

- (80) α. ??/*Είναι κόσμος στα μαγαζιά²⁶.
β. *Είναι ζάχαρη / χώρος στο ντουλάπι.

Σχετικά με τη σειρά των όρων στις υπαρκτικές δομές, παρατηρούμε ότι και με τα τρία ρήματα οι ΟΦ είναι μεταρρηματικές (81-83):

- (81) α. Έχει μύρες στο ψυγείο.
β. *Μύρες έχει στο ψυγείο²⁷.
γ. Έχει πολλές / μερικές / αρκετές μύρες στο ψυγείο.
δ. *Πολλές / Μερικές / αρκετές μύρες έχει στο ψυγείο.
- (82) α. Υπάρχουν παιδιά στο αυτοκίνητο.
β. *Παιδιά υπάρχουν στο αυτοκίνητο.
- (83) α. Είναι αστυνομικοί στην πλατεία.
β. *Αστυνομικοί είναι στην πλατεία.

Η ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ μπορεί να προηγείται του ρήματος (84-86):

(84) Στην Αυστραλία υπάρχουν κροκόδειλοι.

(85) Πάνω στο τραπέζι είναι ένα βιβλίο.

---

²⁶ Η πρόταση θεωρείται αποδεκτή από τους ίδιους ομιλητές που αναφέρουμε στην υποσημ. 24.

²⁷ Η πρόταση είναι αντιγραμματική με ουδέτερο επιτονισμό σε αντίθεση με την (i), η οποία είναι γραμματική:

(i) ΜΠΥΡΕΣ έχει στο ψυγείο, όχι κρασί.

(86) Στην παραλία έχει πολλά σκουπίδια²⁸.

Τέλος, ο περιορισμός της οριστικότητας παρατηρούμε ότι ισχύει και για τα τρία ρήματα. Έτσι, οι ισχυροί προσδιοριστές (strong determiners) δεν είναι αποδεκτοί στις υπαρκτικές δομές:

(87) α. Έχει μερικά / λίγα / πολλά / αρκετά βιβλία στο τραπέζι.

β. *Έχει τα βιβλία στο τραπέζι.

γ. *Έχει κάθε βιβλίο στο τραπέζι..

(88) α. Υπάρχουν μερικά / λίγα / πολλά / αρκετά φρούτα στο ψυγείο.

β. *Υπάρχουν τα φρούτα στο ψυγείο²⁹.

γ. *Υπάρχει κάθε φρούτο στο ψυγείο³⁰.

(89) α. Είναι μερικά / λίγα / πολλά / αρκετά σκυλιά στο δρόμο.

β. *Είναι τα σκυλιά στο δρόμο.

γ. *Είναι κάθε σκυλί στο δρόμο.

Τα Νέα Ελληνικά, λοιπόν, είναι μια γλώσσα που στις υπαρκτικές δομές της εμφανίζει τρία ρήματα: *υπάρχει*, *έχει* και *είναι*. Τα τρία αυτά ρήματα, πολύ συχνά έχουν

---

²⁸ Και εδώ (βλ. υποσημ. 23), κάποιοι ομιλητές προτιμούν δομή κτήσης:

(i) Η παραλία έχει πολλά σκουπίδια.

²⁹ Η Δελβερούδη (1992), θεωρεί ότι η ΟΦ του ρήματος *υπάρχει*, μπορεί να είναι κάτι συγκεκριμένο, και δίνει το εξής παράδειγμα:

(i) Υπάρχει το ανταλλακτικό.

Αναφέρει ότι σε αυτήν την περίπτωση, δεν ορίζουμε απλώς ένα στοιχείο ως προς μια περίπτωση, αλλά δηλώνουμε και την απόλυτη ύπαρξή του, ότι δηλαδή το ανταλλακτικό του αυτοκινήτου υπάρχει και δεν έχει εξαντληθεί. Θεωρεί ότι τίποτα δεν εμποδίζει να ορίσουμε την απόλυτη ύπαρξη ενός στοιχείου ήδη γνωστού και συγκεκριμένου.

³⁰ Σημειώνουμε τη διαφορά μεταξύ προτάσεων όπως οι (52γ), (53γ), (54γ) και η (i) όπου η (i) είναι γραμματική:

(i) Υπάρχει / Έχει / Είναι κάθε είδους φρούτο στο ψυγείο.

ισοδύναμη κατανομή (*Υπάρχει / Έχει / Είναι μια μύρα στο ψυγείο*) και αρκετές φορές αυτό οδηγεί σε διαφωνία τους ομιλητές σε σχέση με την επιλογή του ρήματος.

Χαρακτηριστικό επίσης είναι το γεγονός ότι το ρήμα *υπάρχει*, δεν βρίσκεται πάντα σε απόλυτη αντιστοιχία με το ρήμα *exist* των Αγγλικών³¹ και είναι πολύ πιο παραγωγικό στα Νέα Ελληνικά. Όπως είδαμε, μπορεί να δηλώσει και τοποθέτηση (*Υπάρχει ένα βιβλίο στο τραπέζι*) ενώ η αντίστοιχη φράση των Αγγλικών με το ρήμα *exist* είναι αντιγραμματική (**A book exists on the table*) και είναι υποχρεωτική η χρήση του *there is / there are* (*There is a book on the table*).

Το ρήμα *είναι*, στις υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών έχει πιο περιορισμένη κατανομή από τα άλλα δύο και εμφανίζεται αποκλειστικά με ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ. Αυτό δείχνει ότι η πρωταρχική του αξία είναι η τοποθέτηση και όχι η ύπαρξη. Εξάλλου, είναι και το ρήμα το οποίο εμφανίζεται στις κατηγορηματικές δομές τόπου (predicate locatives) με οριστική ΟΦ (*Το βιβλίο είναι στο τραπέζι*).

Το ρήμα *έχει* είναι αυτό που εμφανίζεται με τη μεγαλύτερη συχνότητα στις υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών. Υπενθυμίζουμε ότι στο συνεχές (σχ.1) της Δελβερούδη (1992), το ρήμα αυτό βρίσκεται στη μέση, και μπορεί να δηλώσει, εκτός από την πρωταρχική του αξία, δηλαδή την ύπαρξη ως προς μια συγκεκριμένη κατάσταση (*Έχει ζέστη*), τόσο την απόλυτη ύπαρξη με ΠροθΦ ΤΟΠΟΥ (*Έχει λιοντάρια στην Αφρική*) όσο και την τοποθέτηση (*Στο τραπέζι έχει ένα βάζο*).

Τα δεδομένα που έχουμε παρουσιάσει μέχρι τώρα σχετικά με τα τρία ρήματα (*έχει, υπάρχει και είναι*) και τις αξίες / λειτουργίες (απόλυτη ύπαρξη, ύπαρξη ως προς μια συγκεκριμένη κατάσταση και τοποθέτηση) που μπορούν να εκφράσουν, συγκεντρώνονται στον παρακάτω πίνακα:

---

³¹ Δεν αντιστοιχεί ούτε στο Γαλλικό *exister*. Και αυτό το ρήμα έχει πολύ πιο περιορισμένη κατανομή από το ελληνικό *υπάρχει*.

	ΑΠΟΛΥΤΗ ΥΠΑΡΞΗ	ΥΠΑΡΞΗ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ	ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ
<p>ΕΧΕΙ</p> <p>πρωταρχική αξία:</p> <p>ΥΠΑΡΞΗ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ</p>	<p>*Έχει θεό</p> <p>*Έχει φαντάσματα</p> <p>Έχει λιοντάρια στην Αφρική.</p>	<p>Έχει κίνηση.</p> <p>Έχει ζέστη.</p> <p>Έχει λαϊκή.</p> <p>Έχει κρασί.</p>	<p>Στο τραπέζι έχει ένα βάζο.</p> <p>Στην παραλία έχει πολλά σκουπίδια.</p> <p>Έχει ζάχαρη στο ντουλάπι.</p>
<p>ΥΠΑΡΧΕΙ</p> <p>πρωταρχική αξία:</p> <p>ΑΠΟΛΥΤΗ ΥΠΑΡΞΗ</p>	<p>Υπάρχει θεός.</p> <p>Υπάρχουν νεράιδες.</p>	<p>*Υπάρχει ζέστη.</p> <p>*Υπάρχει λαϊκή.</p> <p>Υπάρχει κρασί;</p>	<p>*Υπάρχει μια γάτα στο μπαλκόνι.</p> <p>Στη γειτονιά μου υπάρχει μια εκκλησία.</p>
<p>ΕΙΝΑΙ</p> <p>πρωταρχική αξία:</p> <p>ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ</p>	<p>*Είναι θεός.</p> <p>*Είναι φαντάσματα.</p> <p>*Είναι λιοντάρια.</p> <p>*Είναι λιοντάρια στην Αφρική.</p>	<p>*Είναι ζέστη.</p> <p>*Είναι λαϊκή.</p> <p>*Είναι κρασί.</p>	<p>Είναι ένα βιβλίο στο τραπέζι.</p> <p>Είναι μια γάτα στο μπαλκόνι.</p>

Πίνακας 4: Οι αξίες / λειτουργίες που μπορούν να εκφράσουν τα ρήματα *έχει*, *υπάρχει* και *είναι*

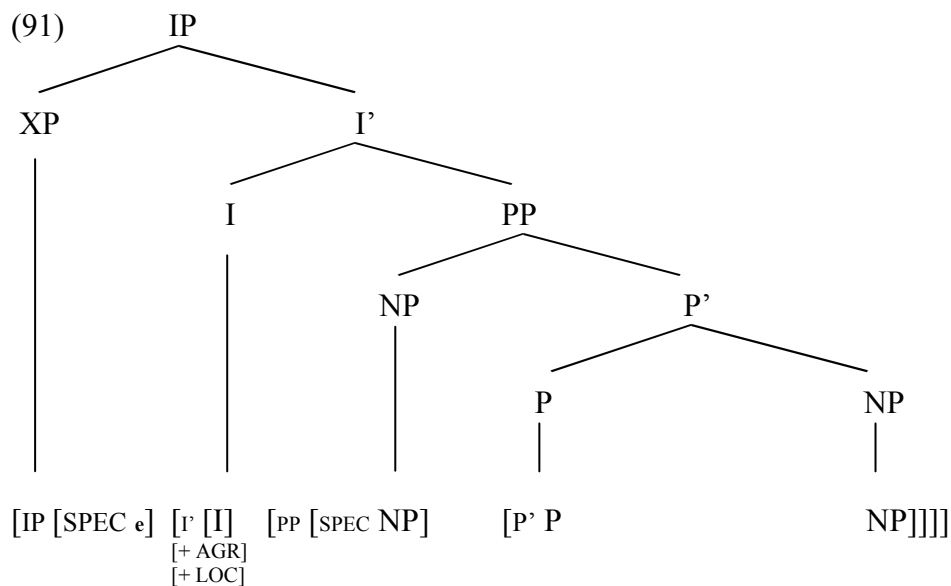
Στην ενότητα που ακολουθεί, θα εξετάσουμε τη σχέση που έχουν οι υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών με τις άλλες δύο δομές του τοπικού παραδείγματος του Freeze (1992, 2001), δηλαδή τις κατηγορηματικές δομές τόπου (*Το βιβλίο είναι στο τραπέζι*) και τις κτητικές δομές (*Ο Γιάννης έχει ένα βιβλίο*).

4.2. Οι υπαρκτικές δομές, οι κατηγορηματικές δομές τόπου και οι κτητικές δομές των Νέων Ελληνικών: η εφαρμογή της θεωρίας του Freeze (1992, 2001)

Σε αυτήν την ενότητα, θα εξετάσουμε κατά πόσον οι τρεις προτάσεις στο (90) προέρχονται από την κοινή Βαθεία Δομή που προτείνει ο Freeze (1992, 2001):

- (90) α. Κατηγορηματική Δομή Τόπου:
Το βιβλίο είναι στο τραπέζι.
- β. Υπαρκτική Δομή:
Στο τραπέζι έχει ένα βιβλίο.
- γ. Κτητική Δομή:
Ο Γιάννης έχει ένα βιβλίο.

Υπενθυμίζουμε ότι ο Freeze (1992, 2001) προτείνει ότι δομές όπως οι παραπάνω αποτελούν το τοπικό παράδειγμα και προέρχονται από τη Βαθεία Δομή στο (91) με μετακίνηση συστατικών:

Οι μετακινήσεις γίνονται με βάση το (92) όπου το χαρακτηριστικό [+/- ανθρώπινο] έχει να κάνει με τον ΤΟΠΟ ενώ το χαρακτηριστικό [+/- οριστικότητα] έχει να κάνει με το ΘΕΜΑ:

- (92) α. Predicate locative:
 THE THEME is IN THE LOCATION
 [+ def] [+/- human]
 ? [- def]
- β. Existential:
 IN THE LOCATION is A THEME
 [- human] [-def]
- γ. Possessive:
 THE LOCATION be/has THE/A THEME
 [+ human] [+/- def]

Ας δούμε αρχικά μερικές περιπτώσεις κατηγορηματικών δομών τόπου:

- (93) α. Τα φρούτα είναι στο ψυγείο.
 β. Τα παιδιά είναι στο σχολείο.
 γ. Το φόρεμα είναι στη ντουλάπα.
 δ. Το τηλέφωνο είναι στο γραφείο.

Παρατηρούμε, ότι το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [+οριστ] και βρίσκεται στην θέση υποκειμένου, στην αρχή της πρότασης. Προτάσεις με διαφορετική σειρά όρων (με σειρά δηλαδή που συναντάμε στις υπαρκτικές δομές), δεν είναι αποδεκτές:

- (94) α. *Είναι τα φρούτα στο ψυγείο.
 β. *Στο ψυγείο είναι τα φρούτα.

Σύμφωνα με το (92), ο ΤΟΠΟΣ στις κατηγορηματικές δομές τόπου, μπορεί να έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ]. Προτάσεις όπως αυτές, υπάρχουν στα Νέα Ελληνικά αλλά μόνο όταν ο ΤΟΠΟΣ σημαίνει «στο σπίτι κάποιου». Αυτό φαίνεται και από τη χρήση της γενικής που μπορούμε, εναλλακτικά, να έχουμε:

- (95) α. Η βαλίτσα (μου) είναι στον Γιάννη / στου Γιάννη.
β. Η Μαρία είναι στην Ελένη / στις Ελένης.

Στα Νέα Ελληνικά, επίσης, μπορούμε να έχουμε κατηγορηματική δομή τόπου με το ΘΕΜΑ να έχει το χαρακτηριστικό [-οριστ]:

- (96) α. Μια γάτα είναι στο μπαλκόνι.
β. Ένας άντρας είναι στον κήπο.

Εδώ, δεν είναι ξεκάθαρο αν πρόκειται για κατηγορηματική δομή τόπου ή για υπαρκτική δομή, αλλά όπως αναφέραμε στην προηγούμενη ενότητα, οι υπαρκτικές δομές τείνουν να έχουν το ΘΕΜΑ μετά το ρήμα.

- (97) α. Είναι μια γάτα στο μπαλκόνι.
β. Είναι ένας άντρας στον κήπο.

Μέχρι στιγμής λοιπόν, έχουμε δει ότι στα Νέα Ελληνικά, οι κατηγορηματικές δομές τόπου και οι υπαρκτικές δομές, βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή σε σχέση με το χαρακτηριστικό [+οριστ] του ΘΕΜΑΤΟΣ. Αν το ΘΕΜΑ έχει αυτό το χαρακτηριστικό, προκύπτει υποχρεωτικά μια κατηγορηματική δομή τόπου.

Ακολουθώντας τον Freeze (1992, 2001), θα εξετάσουμε τώρα τη σχέση ανάμεσα σε υπαρκτικές και κτητικές δομές. Όπως στις περισσότερες γλώσσες, έτσι και στα Νέα Ελληνικά, αυτές οι δύο δομές εμφανίζουν πολύ μεγάλη ομοιότητα. Αυτό φαίνεται ξεκάθαρα στα παρακάτω παραδείγματα:

- (98) α. Στην παραλία έχει σκουπίδια. / Έχει σκουπίδια στην παραλία.
β. Η παραλία έχει σκουπίδια.
- (99) α. Στην αυλή έχει δέντρα. / Έχει δέντρα στην αυλή.
β. Η αυλή έχει δέντρα.
- (100) α. Στο κάστρο έχει φαντάσματα. / Έχει φαντάσματα στο κάστρο.
β. Το κάστρο έχει φαντάσματα.
- (101) α. Στο δωμάτιο έχει καπνό. / Έχει καπνό στο δωμάτιο.
β. Το δωμάτιο έχει καπνό.

Υπενθυμίζουμε εδώ, από τις παρατηρήσεις μας στην προηγούμενη ενότητα, ότι κάποιοι ομιλητές προτιμούν τις προτάσεις (β) από τα παραπάνω παραδείγματα, γεγονός που δείχνει την άμεση σημασιολογική σχέση της κτήσης με την ύπαρξη.

Στο (92) παρατηρούμε ότι οι υπαρκτικές δομές δεν μπορούν να έχουν ΤΟΠΟ που έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ]. Αυτό ισχύει και για τα Νέα Ελληνικά:

- (102) α. *Στη Μαρία έχει ένα βιβλίο. / *Έχει ένα βιβλίο στη Μαρία.
β. *Στον Κώστα έχει ένα βιβλίο. / *Έχει μια γάτα στον Κώστα.
γ. *Στην Ελένη έχει παιδιά. / *Έχει παιδιά στην Ελένη.

Οι παραπάνω προτάσεις μπορούν να εκφραστούν μόνο με δομές κτήσεις:

- (103) α. Η Μαρία έχει ένα βιβλίο.
β. Ο Κώστας έχει μια γάτα.
γ. Η Ελένη έχει παιδιά.

Τα δεδομένα στα (98-101), μάς έδειξαν ότι δομές κτήσης μπορούμε να έχουμε και με ΤΟΠΟ που έχει το χαρακτηριστικό [-ανθρ]. Ο Freeze (1992) δίνει ένα παράδειγμα από τα Αγγλικά:

- (104) α. The tree has branches.
β. The flour has weevils (in it).

Σύμφωνα με τον Freeze (1992), στα Αγγλικά, τέτοιου είδους δομές κτήσεις με [-ανθρ] ΤΟΠΟ, έχουμε μόνο με κτήση inalienable (104α) ή με ένα στοιχείο που είναι χαρακτηριστικά συνδεδεμένο με κάτι άλλο και ερμηνεύεται και πάλι ως κτήση inalienable (104β). Από τα (98-101) βλέπουμε ότι για τα Νέα Ελληνικά, η επιλογή [-ανθρ] ΤΟΠΟΥ σε κτητικές δομές δεν είναι τόσο περιορισμένη και αυτό ενισχύει ακόμα περισσότερο το γεγονός ότι κτήση και ύπαρξη είναι πολύ κοντά.

Και στις δύο περιπτώσεις, το σημασιολογικό υποκείμενο είναι ο ΤΟΠΟΣ, ανεξάρτητα αν έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ] όπως στο (103) ή όχι όπως στα (98-101). Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ότι, και στα Νέα Ελληνικά, αν ο ΤΟΠΟΣ έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ], δεν μπορεί να προκύψει υπαρκτική δομή (**Στην Ελένη έχει παιδιά*) και υποχρεωτικά έχουμε δομή κτήσης (*Η Ελένη έχει παιδιά*).

Ένα επιπλέον ερώτημα που προκύπτει και για τα Νέα Ελληνικά, όπως και για τις γλώσσες που εμφανίζουν ρήμα ΕΧΩ στην κτήση, είναι γιατί στις κτητικές δομές δεν εμφανίζεται η πρόθεση που σε άλλες γλώσσες μαρκάρει τον Κτήτορα - ΤΟΠΟ. Όπως, έχουμε ήδη αναφέρει, ο Freeze (1992, 2001) προτείνει ότι ρήμα ΕΧΩ προκύπτει από ενσωμάτωση μιας προθετικής κεφαλής στο ρήμα ΕΙΝΑΙ:

(105) HAVE = BE + P

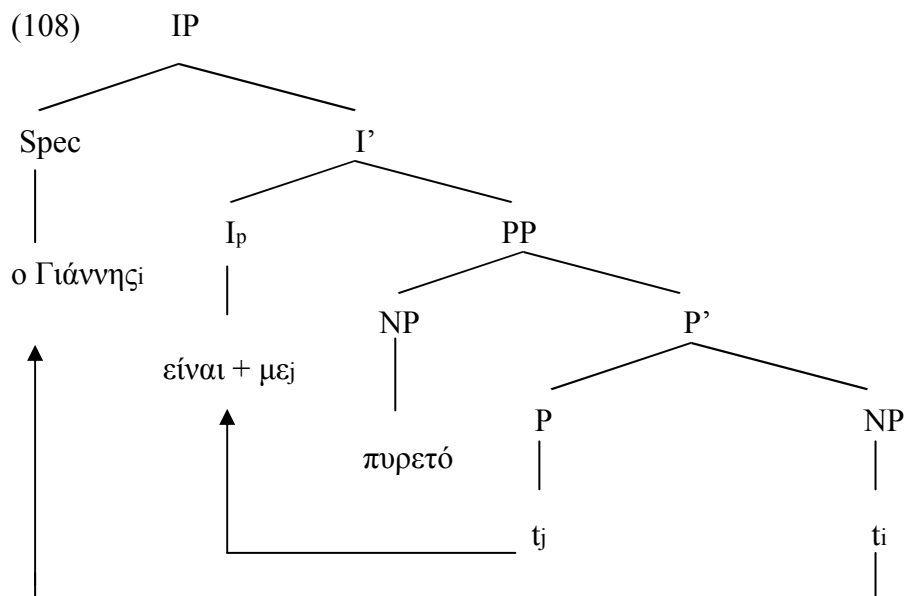
Ας δούμε τις παρακάτω προτάσεις από τα Νέα Ελληνικά:

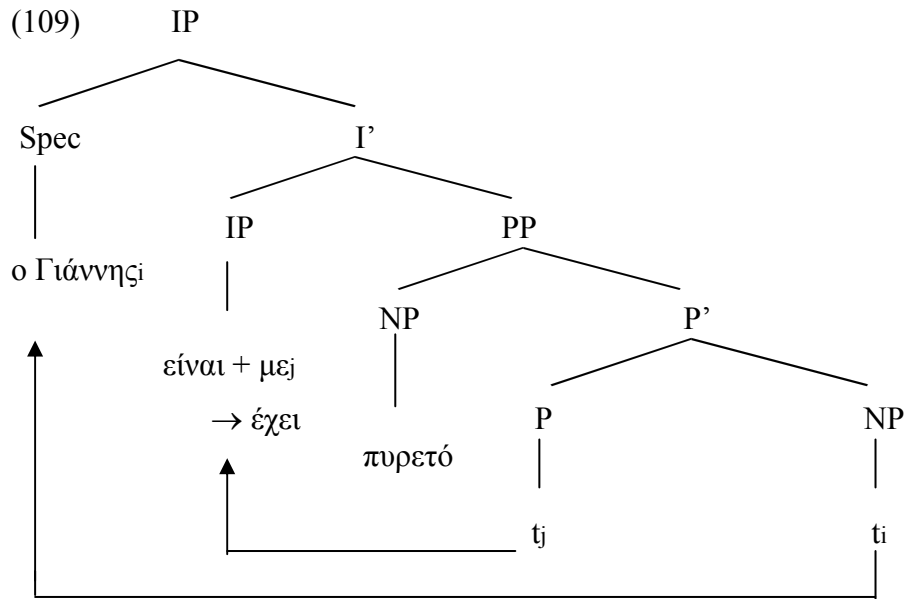
- (106) α. Ο Γιάννης είναι με / έχει πυρετό.
β. Το φαγητό είναι με / έχει κόκκινη σάλτσα.
γ. Αυτό το παντελόνι είναι με / έχει κουμπιά.
δ. Το αυτοκίνητό του είναι με / έχει τέσσερις πόρτες.
ε. Τα δωμάτια του ξενοδοχείου είναι με / έχει δύο κρεβάτια.
στ. Οι παραλίες στην Κέρκυρα είναι με / έχουν άμμο.
ζ. Η κουζίνα του σπιτιού μου είναι με / έχει πάσο.
η. Η κούκλα της είναι με / έχει μπλε μάτια.
θ. Η Ελένη είναι με / έχει άδεια.

Από τα παραπάνω παραδείγματα, προκύπτει ότι το ρήμα ΕΧΩ μπορεί να εκφραστεί διαφορετικά και με τον συνδυασμό ΕΙΜΑΙ + Προθ (με). Ένα ερώτημα είναι αν η πρόθεση με μπορεί να δηλώσει τόπο στα Νέα Ελληνικά (παραδοσιακά θεωρείται ότι δηλώνει συνοδεία ή όργανο). Θεωρούμε ότι μπορεί να δηλώσει έμψυχο τόπο (animate location) και αυτό φαίνεται από την ερώτηση στο (107):

- (107) - **Πού** είναι ο Γιάννης;
 - Ο Γιάννης είναι με τον Κώστα.

Στις περιπτώσεις στο (106), η ενσωμάτωση δεν είναι υποχρεωτική, όπως ακριβώς και στα παραδείγματα των Πορτογαλικών που έχουμε δει. Και στα Νέα Ελληνικά, η πρόθεση με στη Βαθεία Δομή (108) μαρκάρει τον ΤΟΠΟ («Με τον Γιάννη είναι πυρετός») αλλά στην Επιφανειακή Δομή φαίνεται να μαρκάρει το ΘΕΜΑ (με πυρετό):

Έτσι, Προθ + ΘΕΜΑ δεν αποτελούν συστατικό:

(110) *Με τι είναι ο Γιάννης; (= Τι έχει ο Γιάννης;)

Ο Γιάννης είναι με πυρετό.

Μέχρι στιγμής, λοιπόν, έχουμε δείξει ότι οι υπαρκτικές και οι δομές κτήσεις διαφέρουν ως προς το χαρακτηριστικό [+ανθρ] του ΤΟΠΟΥ. Οι υπαρκτικές δομές δεν μπορούν να εμφανίσουν ΤΟΠΟ με το χαρακτηριστικό [+ανθρ] :

(111) α. *Έχει ένα ρολόι στη Μαρία.

β. Η Μαρία έχει ένα ρολόι.

(112) α. Έχει σκουπίδια στην παραλία.

β. Η παραλία έχει σκουπίδια.

Το επόμενο ζήτημα που θα μας απασχολήσει είναι αν, και στα Νέα Ελληνικά, οι κτητικές δομές βρίσκονται και αυτές (όπως οι υπαρκτικές) σε συμπληρωματική κατανομή με τις κατηγορηματικές δομές τόπου σε σχέση με το χαρακτηριστικό [+οριστ] του ΘΕΜΑΤΟΣ.

Είναι γνωστό, κυρίως από τις δουλειές της J. Guéron και της A. Szabolcsi, ότι οι κτητικές δομές εμφανίζουν και αυτές τον περιορισμό της οριστικότητας της ΟΦ και προτάσεις όπως η (113) θεωρούνται αντιγραμματικές με τη σημασία της κτήσης:

(113) *Ο Γιάννης έχει το αυτοκίνητο. (αντιγραμματικό με τη σημασία της κτήσης)³²

Για τον Freeze, ο ΤΟΠΟΣ που έχει το χαρακτηριστικό [+ανθρ] τείνει να βρίσκεται σε θέση υποκειμένου και όχι *in situ*. Η παραπάνω πρόταση δεν μπορεί να εκφραστεί με κατηγορηματική δομή τόπου (*Το αυτοκίνητο είναι στον Γιάννη³³) και επιλέγεται η δομή κτήσης λόγω του χαρακτηριστικού [+ανθρ] που έχει ο ΤΟΠΟΣ. Υπενθυμίζουμε ότι ο Κτήτωρ είναι πάντα ΤΟΠΟΣ αλλά ο ΤΟΠΟΣ δεν δηλώνει πάντα κτήση (Freeze, 2001).

Οι δομές κτήσεις (όπως και οι υπαρκτικές), λοιπόν, και στα Νέα Ελληνικά, βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή με τις κατηγορηματικές δομές τόπου σε σχέση με το χαρακτηριστικό [+οριστ] του ΘΕΜΑΤΟΣ. Αν το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [+οριστ], έχουμε κατηγορηματική δομή τόπου (*Το αυτοκίνητο είναι*

³² Η Iatridou (1996) θεωρεί ότι στην πρόταση *Χτες ο Γιάννης είχε το αυτοκίνητο* το ΕΧΩ είναι custodial και σημαίνει «I have the car in my temporary custody». Αυτή η ανάγνωση, προκύπτει από την ανάγκη του ΕΧΩ να βρει μια μεταβλητή (variable) στο συμπλήρωμά του. Επειδή το ΕΧΩ δεν μπορεί να βρει αυτήν τη μεταβλητή στο *το αυτοκίνητο*, παίρνει ως συμπλήρωμα μια μικρή πρόταση (small clause) και βρίσκει μια μεταβλητή στο κατηγορηματικό αυτής της μικρής πρότασης. Η Iatridou (1996) ονομάζει αυτό το Stage-level predicate (που δεν προφέρεται) TEMP/LOC, για να δείξει ότι έχει χρονικές και τοπικές ιδιότητες, οι οποίες αναφέρονται σε άλλα στοιχεία της πρότασης, όπως φαίνεται στο (i):

- (i) Έχω [το αυτοκίνητο TEMP/LOC]
Χτεςj ο Γιάννηςj είχει [το αυτοκίνητο TEMPi/LOCj]

Η TEMP/LOC ερμηνεία είναι, φυσικά, πιθανή και με [-οριστ] ΟΦ:

- (ii) Χτες ο Γιάννης είχε αυτοκίνητο (και γι' αυτό ήρθε και μας είδε).

Αλλά με [+οριστ] ΟΦ, το TEMP/LOC είναι υποχρεωτικό γιατί είναι η μόνη περίπτωση το ΕΧΩ να βρει μεταβλητή στο συμπλήρωμά του:

- (iii) α. ΕΧΩ [NPdef/indef Stage-level predicate] (custodial)
β. ΕΧΩ NP indef (possessive)

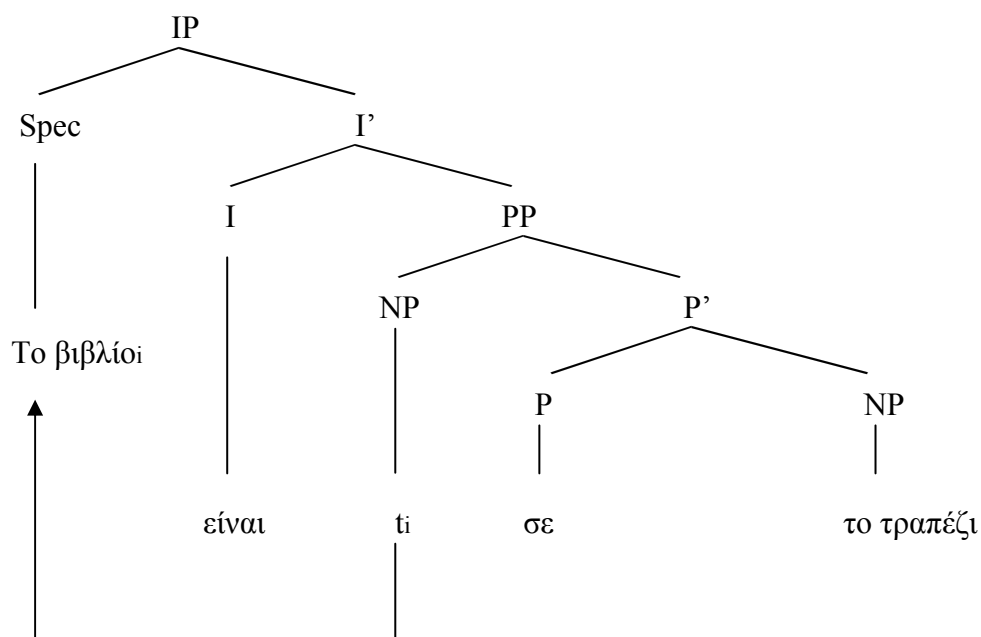
Μπορούμε να έχουμε την έννοια της κτήσης μόνο με [-οριστ] ΟΦ, η οποία μπορεί να είναι αντικείμενο του ΕΧΩ από μόνη της, εφόσον είναι μια μεταβλητή. Στην περίπτωση [+οριστ] ΟΦ, το (iiiα) ενεργοποιείται («gets triggered»). Η ΟΦ παύει να είναι αντικείμενο στο ΕΧΩ και δεν μπορούμε να πάρουμε ερμηνεία κτήσης.

³³ Η πρόταση θα ήταν αποδεκτή μόνο αν εννοήσουμε κάτι όπως «Το αυτοκίνητο είναι στο σπίτι του Γιάννη (και πρέπει να περάσω να το πάρω)».

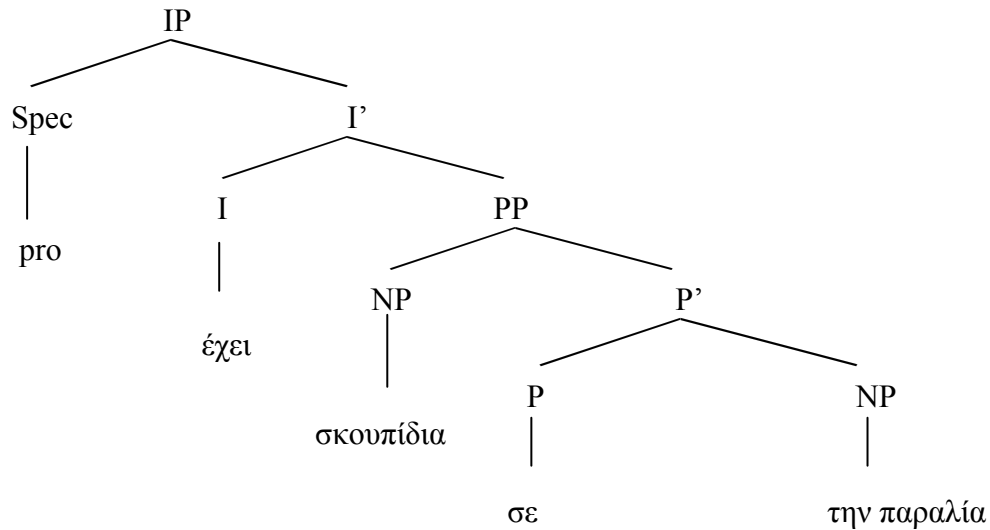
στο γκαράζ), αν το ΘΕΜΑ έχει το χαρακτηριστικό [-οριστ] και ταυτόχρονα ο ΤΟΠΟΣ είναι [+ανθρ], τότε έχουμε δομή κτήσης (*Ο Γιάννης έχει ένα αυτοκίνητο*).

Μέχρι στιγμής, λοιπόν, έχουμε δει ότι στα Νέα Ελληνικά οι υπαρκτικές και οι κτητικές δομές βρίσκονται σε συμπληρωματική κατανομή με τις κατηγορηματικές δομές τύπου ως προς το χαρακτηριστικό [+οριστ] του ΘΕΜΑΤΟΣ. Αυτό που διαφοροποιεί τις υπαρκτικές από τις κτητικές δομές, είναι ότι οι υπαρκτικές δομές δεν μπορούν να έχουν ΤΟΠΟ με το χαρακτηριστικό [+ανθρ]. Με βάση τα παραπάνω, οι τρεις δομές του τοπικού παραδείγματος των Νέων Ελληνικών προέρχονται από την Κοινή Βαθεία Δομή στο (91) ως εξής:

(114) Κατηγορηματική δομή τύπου: Το βιβλίο είναι στο τραπέζι.

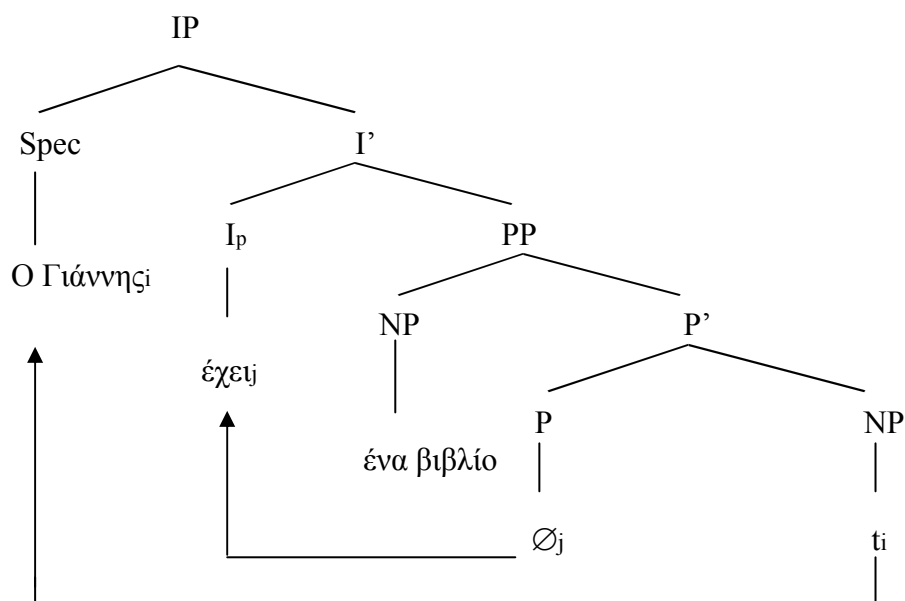

(115) Υπαρκτική δομή: Έχει σκουπίδια στην παραλία.

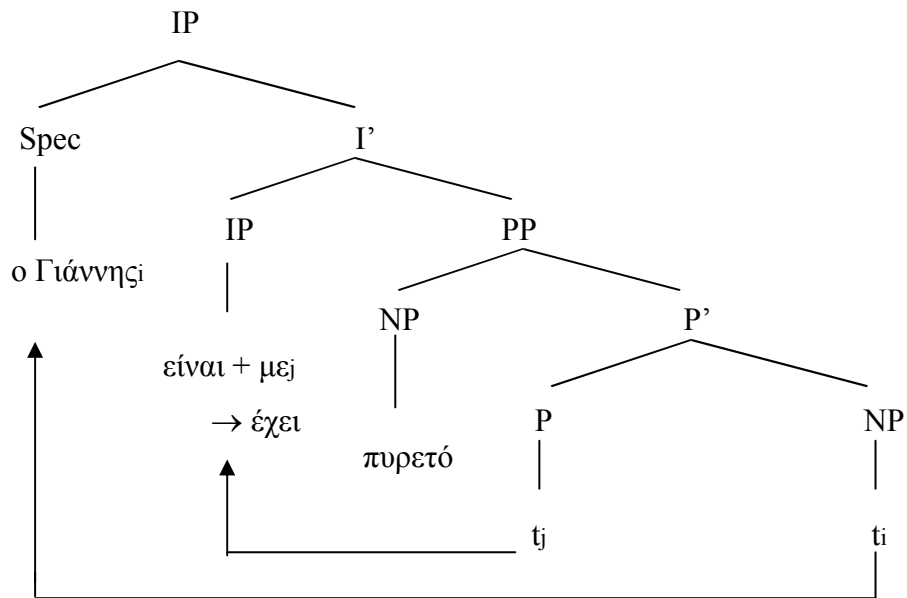

Υπενθυμίζουμε ότι οι γλώσσες που έχουν συνδετικό (copula) ρήμα ΕΧΩ, δεν μπορούν να έχουν μορφολογικά τοπικό υποκείμενο, γι' αυτό και η ΠροθΦ δεν μετακινείται (βλ. και Γαλλικά στο (42)).

(116) α. Κτητική Δομή: Ο Γιάννης έχει ένα βιβλίο.

β. Κτητική Δομή: Ο Γιάννης είναι με / έχει πυρετό.

5. Επίλογος: Συμπεράσματα και ζητήματα για περαιτέρω έρευνα

Στην εργασία μας ασχοληθήκαμε με τις υπαρκτικές δομές των Νέων Ελληνικών. Ξεκινήσαμε από την κατανομή των τριών ρημάτων (*είναι*, *έχει* και *υπάρχει*) που εμφανίζονται σε αυτές, δείξαμε ποιες είναι οι πρωταρχικές αξίες τους (τοποθέτηση, ύπαρξη σε συγκεκριμένη περίπτωση και απόλυτη ύπαρξη αντίστοιχα) και επισημάναμε τους περιορισμούς που συναντάμε (οριστικότητα της ΟΦ κ.λπ.). Παρατηρήσαμε ότι τα τρία αυτά ρήματα πολύ συχνά έχουν ισοδύναμη κατανομή (*Υπάρχει / Έχει / Είναι μια μύρα στο ψυγείο*) και αρκετές φορές αυτό οδηγεί σε διαφωνία τους ομιλητές σε σχέση με την επιλογή του ρήματος.

Στη συνέχεια, επιχειρήσαμε να αναλύσουμε το τοπικό παράδειγμα των Νέων Ελληνικών με βάση την τοπική θεωρία του Freeze (1992, 2001). Προσπαθήσαμε να δείξουμε ότι οι κατηγορηματικές δομές τύπου (*Το βιβλίο είναι πάνω στο τραπέζι*), οι υπαρκτικές δομές (*Έχει σκουπίδια στην παραλία*) και οι κτητικές δομές (*Ο Γιάννης έχει ένα βιβλίο*) προέρχονται από μία κοινή Βαθεία Δομή. Αυτό που διακρίνει τις κατηγορηματικές δομές τύπου από τις υπαρκτικές και τις κτητικές δομές είναι το χαρακτηριστικό [+οριστ] του ΘΕΜΑΤΟΣ. Οι υπαρκτικές δομές διαφέρουν από τις κτητικές μόνο ως προς το χαρακτηριστικό [+/- ανθρ] του ΤΟΠΟΥ.

Ένα ζήτημα που παραμένει ανοιχτό, είναι το πώς αναλύονται οι δομές με το ρήμα *υπάρχει* με βάση την θεωρία του Freeze (1992, 2001). Όπως αναφέραμε σε πολλά σημεία της εργασίας μας, το ρήμα αυτό διαφέρει από το αντίστοιχο *exist* των Αγγλικών, καθώς είναι πολύ πιο παραγωγικό στα Νέα Ελληνικά και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε δομές όπου μόνο το *there is / there are* είναι αποδεκτό στα Αγγλικά. Τι είναι αυτό, λοιπόν, που διαφοροποιεί το *υπάρχει* και το κάνει άλλες φορές να αντιστοιχεί στο *exist* και άλλες στο *there is / there are*; Δεν γνωρίζουμε αν υπάρχει κάποια γλώσσα όπου το αντίστοιχο ρήμα έχει την ίδια κατανομή με αυτή στα Νέα Ελληνικά αν και σύμφωνα με την έρευνα της Clark (1978), το ρήμα των υπαρκτικών δομών είναι πολύ σπάνια ίδιο με ένα ρήμα που να σημαίνει κυριολεκτικά «υπάρχω». Γεγονός πάντως είναι ότι προκειμένου να ενταχθεί και το ρήμα *υπάρχει* στην ανάλυση του Freeze (1992, 2001), αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη ανάλυση τέτοιου τύπου (locative approach), θα έπρεπε να προέρχεται από το ΕΙΜΑΙ, όπως γνωρίζουμε ότι συμβαίνει με το ΕΧΩ.

Εμείς επιχειρήσαμε να αναλύσουμε τα δεδομένα των Νέων Ελληνικών με βάση μια τοπική θεωρία, στην οποία ο όρος του ΤΟΠΟΥ παίζει σημαντικό ρόλο και η Πρόθεση αποτελεί την κεφαλή της φράσης κατηγορήματος. Θα είχε ενδιαφέρον να εξετάζαμε τα Νέα Ελληνικά και με βάση άλλες αναλύσεις, προκειμένου να δούμε αν κάποια άλλη θεωρία μπορεί να περιγράψει καλύτερα τα δεδομένα τους.

Αφήνουμε αυτά τα ζητήματα ανοιχτά για περαιτέρω έρευνα.

Βιβλιογραφία

- Bergen, B. and Plauché, M. 2001. Voilà voilà: Extensions of deictic constructions in French. In Alan Cienki, Barbara Luka, and Michael Smith (Eds.), *Conceptual and Discourse Factors in Linguistic Structure*. CSLI.
- Carlson, G. 1977a. *Reference to Kinds in English*. Ph.D. Dissertation. University of Massachusetts, Amherst. Published 1980 by Garland Press, New York.
- Chomsky, N. 1981. *Lectures on government and binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, N. 1986. *Barriers*. Cambridge: MIT Press.
- Chomsky, N. 1986. *Knowledge of language—its nature, origin and use*. New York: Praeger.
- Clark, E. 1978. Locational: Existential, locative, and possessive constructions. In J. H. Greenberg, C. A. Ferguson, and E. A. Moravcsik, eds., *Universals of human language, Vol. 4*, pages 85–126. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Δελβερούδη, Ρ. 1992. Τα υπαρκτικά ρήματα στα Νέα Ελληνικά. Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα. Πρακτικά της 13ης ετήσιας συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 7-9 Μαΐου 1992*.
- Diesing, M. 1992 *Indefinites*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Francez, I. 2007. *Existential Propositions*. Ph.D. dissertation. Stanford University.
- Freeze, R. 1992. Existentials and other locatives. *Language*, 68:553–595.
- Freeze, R. 2001. Existential constructions. In Martin Haspelmath et al. (eds.) *Language Typology and Language Universals: An International Handbook*, Walter de Gruyter, Berlin.
- Hoekstra, T. and Mulder, R. 1990. Unergatives as copular verbs; locational and existential predication. *The Linguistic Review* 7: 1-79.
- Iatridou, S. 1996: To Have and Have not: on the Deconstruction Approach. In Camacho, J., Choueiri, L., and Watanabe, M. (eds.): *Proceedings of the 14th West Coast Conference in Formal Linguistics (WCCFL 14)*, CSLI Publications: 185-200.
- Jenkins, L. 1975. *The English existential*. Tübingen: Niemeyer.

- Kayne, R. S. 1993. Toward a modular theory of auxiliary selection. *Studia Linguistica*, 47: 3-31
- Kuno, S. 1971. The position of locatives in existential sentences. *Linguistic Inquiry*, 11:333–378.
- Lyons, J. 1967. A note on possessive, existential, and locative sentences. *Foundations of Language*, 3:390–96.
- Lyons, J. 1968. Existence, location, possession, and transitivity. In *Logic, methodology, and philosophy of science, III*, ed. B. vanRootselaar and T.F. Staal, 495–509. Amsterdam: North Holland.
- Lyons, J. 1977. *Semantics*, vol.2. Cambridge: CUP
- Marantz, A. 1991. Case and licensing. In *Proceedings of ESCOL*, 234–253. Cornell Linguistics Club.
- McNally, L. 1992. *An interpretation for the English existential construction*. New York: Garland.
- McNally, L. 2011. Existential sentences. *To appear in C. Maienborn, K. von Heusinger & P. Portner, (eds). Semantics: An International Handbook of Natural Language Meaning. Berlin: de Gruyter.*
- Milsark, G. 1974. *Existential sentences in English*, MIT: Ph.D. dissertation.
- Nathan, G. 1978. *The Syntax and Semantics of the English Existential Construction*. Ph.D. Dissertation. University of Hawaii.
- Safir, K. 1985. *Syntactic chains*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Stowell, T. 1978. What was there before there was there. In *CLS 14, Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Chicago Linguistic Society*, ed. Donka Farkas et al., 458–471. Chicago: Chicago Linguistic Society.
- Stowell, T. 1981. Origins of phrase structure. Doctoral dissertation, MIT, Cambridge, Mass.
- Szabolcsi, A. 1981. The possessive construction in Hungarian: A configurational category in a non-configurational language. *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 31: 261-289
- Williams, E. 1980. Predication. *Linguistic Inquiry*, 11:203–238.